

UNIVERZITA TOMÁŠE BATI VE ZLÍNĚ
FAKULTA HUMANITNÍCH STUDIÍ
Institut mezioborových studií Brno

Sociální aspekty v individuálním vzdělávacím
plánu

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Vedoucí bakalářské práce: Mgr. Vendula Jašková

Vypracovala: Kateřina Fialová

Brno 2011

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma „Sociální aspekty v individuálním vzdělávacím plánu“ zpracovala samostatně a použila jsem literaturu uvedenou v seznamu použitých pramenů a literatury, který je součástí této bakalářské práce.

Elektronická a tištěná verze bakalářské práce jsou totožné.

V Brně dne 29. 4. 2011

.....

Kateřina Fialová

Poděkování

Děkuji paní Mgr. Vendule Jaškové za odbornou pomoc a trpělivost, kterou mi poskytla během psaní mé bakalářské práce.

Ráda bych také poděkovala paním učitelkám Martině a Leoně za rady a spolupráci při konzultacích k mé bakalářské práci.

Kateřina Fialová

OBSAH

Úvod	3
Teoretická část	5
1. Pedagogická diagnostika	5
1.1. Proces diagnostikování	6
1.2. Metody pedagogické diagnostiky	7
1.3. Integrace	10
2. Klima třídy	12
2.1. Klima školy	17
3. Spolupráce se zainteresovanými subjekty	19
3.1. Vztah pedagog – žák	19
3.2. Vztah škola – rodina	20
3.3. Pedagogicko-psychologická poradna	21
4. Individuální vzdělávací plán (IVP)	23
4.1. Aspekty při vypracovávání IVP	24
4.2. Tvorba IVP	25
5. Mimořádně nadané dítě na prvním stupni základní školy	28
5.1. Metody k identifikaci mimořádně nadaného dítěte	30
5.2. Výchova a vzdělání mimořádně nadaných dětí	31
6. Dítě se specifickými poruchami učení na prvním stupni základní školy	33
6.1. Specifické poruchy učení	34
7. Shrnutí teoretické části	36
Praktická část	37
8. Případová studie žáka se specifickými poruchami učení	39
8.1. IVP v konkrétním případě	42
9. Případová studie mimořádně nadaného žáka	44
9.1. IVP v konkrétním případě	47
10. Shrnutí praktické části	49

Závěr	50
Resumé	51
Anotace	52
Klíčová slova	53
Seznam použité literatury	54
Seznam příloh	56

Úvod

V současné době se čím dál víc začíná řešit problematika specifických potřeb jednotlivých žáků na základních i středních školách.

Specifické vzdělávací potřeby mohou vyžadovat žáci, kteří jsou sociálně znevýhodnění, žáci zdravotně či psychicky postižení i žáci se specifickými poruchami učení. Patří k nim také žáci s mimořádným nadáním a vysoce rozvinutými rozumovými schopnostmi.

Třídní kolektiv obsahuje velké množství jedinců se zvláštními potřebami. V dřívější době se na tyto žáky nebral příliš velký ohled, dnes jsou však tyto podmínky v poskytování kvalitní výchovy a vzdělání ve školách neopominutelné. Děti se specifickými poruchami učení, nebo děti s mimořádným nadáním, již nejsou na školách výjimkou a pedagogové to řeší právě pomocí individuálního vzdělávacího plánu, který zajišťuje kvalitní vzdělání.

Kvalitu vzdělání určuje zejména učitel a klima třídy, ve kterém se žák, jehož máme za cíl integrovat do běžné třídy základní školy, nachází. Záměrem je poskytnout všem žákům stejné podmínky a šance na dosažení odpovídajícího stupně vzdělávání.

Učitel by měl umět použít prostředky pedagogické diagnostiky na základě individuálních a vývojových zvláštností žáků. Je schopen identifikovat žáky se speciálními vzdělávacími potřebami a dovede uzpůsobit výběr učiva a metody vyučování jejich možnostem.

Moje profese zahrnuje vzdělávací a výchovnou činnost, kterou praktikuji jako vychovatelka ve školní družině na základní škole v Brně. S rámcovým vzdělávacím programem a individuální vzdělávacím plánem integrovaných žáků se setkávám denně jako pozorovatel učitelů při jejich práci s dětmi.

Touto bakalářskou prací bych chtěla více přiblížit proces vytváření individuálních vzdělávacích plánů. Vývoje žáka v celkovém klimatu třídy a školy. Jak na něj reagují děti v běžné třídě základní školy a zda jsou děti s individuálním vzdělávacím plánem v porovnání s ostatními, běžnými dětmi z hlediska

vzdělávacího, výchovného, sociálního v nevýhodě. V neposlední řadě je důležitá integrace a proces začlenění dítěte se specifickou potřebou do společnosti.

Teoretická část

1. Pedagogická diagnostika

Pedagogická diagnostika je první věc, se kterou se učitel při své práci setká. Ze svého profesního hlediska ji používá denně a spolu s odborníky v ní hledá odpovědi na své otázky, které se týkají jeho žáků.

První stopy pedagogické diagnostiky můžeme u nás nalézt u Jana A. Komenského a později v 60. letech minulého století se v pedagogickém poradenství začíná formovat nový samostatný vědní obor. Změna pedagogického působení na základě měřitelného poznání a analýzy skutečností.

Pedagogická diagnostika je vědecká disciplína vyčleňující se z pedagogicko-psychologické diagnostiky a vytváří si teoretický i metodologický potenciál pro potřeby pedagogických pracovníků ve školství i jiných institucích.

Je to komplexní proces s cílem poznávání, posuzování a hodnocení vzdělávacího procesu a jeho aktérů. Zaměřuje se na složku obsahovou a procesuální. Při obsahové složce zjišťujeme úroveň vědomostí, dovedností a návyků a při procesuální složce diagnostiky, jakým způsobem proces výchovy a vzdělávání probíhá a jak ovlivňuje žáka.

Typy pedagogické diagnostiky jsou (podle O. Zelinkové 2001):

- *Normativní diagnostika*, ve které je výsledek jedince v určité zkoušce srovnáván s výsledkem reprezentativního vzorku populace ve stejné zkoušce.
- *Kriteriální diagnostika* je srovnání s vnějšími měřítky, s objektivními vymezenými úkoly.
- Při *individualizované diagnostice* jsou výkony jedince srovnávány s vrstevníky nebo s vymezenými úkoly.
- *Diferenciální diagnostika* slouží k rozlišení obtíží, které mohou mít stejné projevy, ale různé příčiny.

1.1 Proces diagnostikování

Poznávání žáka je dlouhodobý proces, při kterém musíme zaznamenávat všechny změny. Při pozorování spolupracujeme s ostatními učiteli a s rodiči. Je třeba se zaměřit na vztahy, prostředí, na osobnost žáka a na strukturu jeho dispozic (sociopsychické, psychické a biopsychické). Je třeba brát ohled na individualitu jedince.

Učitel má těžký úkol diagnostikovat žáka a musí zvažovat všechny faktory, které při diagnostice dítě ovlivňují.

Systémů ovlivňující vývoj dítěte je mnoho. Například společnost, to znamená vrstevníci, zájmové organizace, sdělovací procesy i školní politika.

Pak zde máme rodiče, sourozence, další příbuzné a styly rodinné výchovy. V neposlední řadě ovlivňuje dítě škola, její klima, vztahy mezi vedením školy a učiteli, učební plány, osnovy a pomůcky.

Při diagnostickém procesu musíme všechny tyto složky brát na vědomí. Výkon dítěte je v určitém momentě ovlivňován následujícími schopnostmi, dovednostmi a předpoklady. Jeho současný i minulý zdravotní stav, vrozené i zděděné vlastnosti.

Pravděpodobné faktory, které působí na současnou situaci ve škole, je třeba hledat u dětí nadprůměrně nadaných, talentovaných i neúspěšných,. Obě skupiny potřebují zvýšenou péči. U dětí nadaných uvažujeme o tom, jak využít jejich nadprůměrné schopnosti, aby se v prostředí třídy mohly rozvíjet a nestagnovaly.

„Pro kvalitnější život dětí se specifickými potřebami (děti se specifickými poruchami učení, děti ze znevýhodněného sociálního prostředí, děti handicapované, ale i děti z nějakého důvodu neúspěšné) je třeba na základě hlubší diagnostiky, např. konzultace s dalšími odborníky, hledat nejvhodnější cesty individuálního působení.“ (O. Zelinková, str. 10, 2007)

Jak je dítě připraveno na osvojování určitých vědomostí a dovedností je východiskem pro přípravu pedagogického působení. Jeho vývoj je ovlivňován učením a zráním. Zrání je genetické a projevuje se změnami v organismu. Vnější podněty ho mohou stimulovat, ale i tlumit. Proto je každé dítě jiné a vědomosti i dovednosti v různých oblastech získávají nesterjně rychle. Při pedagogické diagnostice je nejdůležitější zjištění úrovně, na které lze se žákem úspěšně pracovat.

Každý faktor zvenčí na dítě výrazně působí, a proto musíme hledat příčiny neobvyklého chování nebo neúspěchu. Když vyloučíme náhodu, zůstanou nám i jiné příčiny, například jestli se nezměnila situace v rodině, nemá-li dítě konflikt se spolužákem, spolužáky. Takto ovlivňovat může i dlouhodobá nemoc či neschopnost zvládnout přibývající učivo. Všechny tyto situace se vzájemně ovlivňují a musíme na ně brát ohled při diagnostice dítěte.

Diagnostiku provádí každý, kdo se zamýšlí nad dítětem. Laickou diagnostiku provádí i rodič a čím lépe je připraven, tím lepší vytvoří základnu pro další působení.

Ve vztahu ke školskému systému se diagnostika provádí v rodině, škole, třídě, pedagogicko-psychologických poradnách, ve zdravotnických institucích i v zájmových kroužcích, které dítě může navštěvovat. Každý proces má své specifické rysy. Když diagnostikujeme dítě ve školním prostředí, je tento proces dlouhodobý a dítě pozorujeme hlavně v běžných školních situacích. Naproti tomu je diagnostika ve speciálních pedagogicko-psychologických centrech výrazně odlišná. Probíhá zde za jiných podmínek, než na jaké je dítě zvyklé ze školy. Vyšetření mohou být skupinová nebo individuální. Když dítě diagnostikuje rodič, má snahu mu co nejvíc pomoci a chránit ho. Zná jeho vývoj může ho tak dost ovlivnit. Každá z institucí (škola, pedagogicko-psychologická poradna nebo rodič) posuzuje dítě ze svého pohledu a vyvozuje z nich závěry, které přispějí ke správnému vnímání dítěte a k volbě metod a přístupů k němu.

1.2 Metody pedagogické diagnostiky

Aby učitel mohl co nejlépe zhodnotit vzdělávací potřeby a zájmy žáků, musí být objektivní a uvědomovat si individualitu každého z nich. Pedagogická diagnostika je dlouhodobý proces. Volba optimální metody je důležitá a volí se dle potřeb osobnosti dítěte, a ne podle jeho kalendářního věku.

Pedagogická diagnostika přebírá některé metody z psychologie a modifikuje je pro své potřeby.

Pozorování

Je to nejdůležitější metoda pedagogické diagnostiky. Může být krátkodobé nebo dlouhodobé, náhodné nebo systematické a přímé či nepřímé. Je to proces sledování a zaznamenávání projevů dítěte, s cílem rozhodnout o jeho optimálním vedení. Není omezeno pouze na školní třídu, ale probíhá všude, kde dochází k interakci mezi dětmi, dětmi a dospělými a tam, kde se dítě nějakým způsobem projevuje. (O. Zelinková, str. 26, 2007)

Pozorování má přesně vymezený objekt, je vedeno určitou myšlenkou a zaměřeno k určitému cíli. Zkušenost a opakované pozorování dovolí diagnostikovi správné závěry.

Rozhovor

U rozhovoru je důležitá přímá sociální interakce. Obsahem jsou otázky uzavřené (ano/ne), polouzavřené a otevřené, tak i odpovědi. Rozhovor může být strukturovaný, kdy předem známe cíl a cestu, ke které chceme dojít a otázky jsou dané. Nebo nestrukturovaný, kdy jde spíše o volné vyprávění si s dítětem. Tuto metodu používáme většinou v kombinaci s pozorováním a projevy (i neverbální) spolu s odpověďmi si zaznamenáváme.

Dotazník

Způsob písemného kladení otázek a odpovědí. V krátkém čase nám tato metoda umožňuje získat poměrně hodně informací i o větším počtu osob. Je tu, ale problém s jeho věrohodností, protože dotazovaná osoba nemusí odpovídat pravdu. Tato metoda zajišťuje anonymitu dotazovaného. Vyžaduje pečlivou přípravu a formulaci otázek. Podobně jako u rozhovoru jsou otázky, které můžeme podávat uzavřené (ano/ne), otevřené (volná odpověď) a polootevřené (výběr z odpovědí). Zásadami pro tvorbu dotazníku jsou srozumitelné a jasné otázky, jejich adekvátní počet a přesné instrukce.

Testy

Test je druh zkoušky zaměřený na zjištění úrovně v určité oblasti. Podstatnou vlastností testu je validita, to znamená, platnost testu a reliabilitu, kdy při opakování testu dostaneme vždy stejné výsledky. Testy dělíme na standardizované, nestandardizované a psychologické testy.

Zkouška

Ověřování dosažené úrovně vědomostí a dovedností, které je nedílnou součástí pedagogického procesu. Může být ústní, písemná nebo výkonová. Při ústní zkoušce zjišťujeme úroveň vědomostí mluveného projevu, vyjadřování a verbální schopnosti.

U písemné zkoušky posuzujeme schopnost formulovat a písemně vyjádřit své myšlenky.

Praktické zkoušky zjišťují neverbální schopnosti a dovednosti. Jde o psychomotoriku, motorické výkony a funkci smyslových orgánů.

Hodnocení a klasifikace jsou důležitou součástí pedagogického procesu. Poskytují zpětnou vazbu a informují o úrovni plnění úkolů.

Kasuistika

Metoda umožňující se zabývat jediným vybraným případem, sledovat ho a analyzovat všechny vývojové projevy, zpracovat dostupné materiály a sledovat možné souvislosti.

Pedagogická diagnostika v tvorbě individuálně vzdělávacího plánu se soustřeďuje především na to, co dítě skutečně ovládá a co ne. To je významné, protože bez tohoto zjištění by byla snaha o formulování pedagogických cílů byla bezcennou proklamací. Pedagogická diagnostika by zároveň měla brát v úvahu také non-kognitivní determinanty, jako jsou zájmy, postoje, motivace a sociální podmínky. Nástroje pedagogické diagnostiky jsou podstatné jako nástroje hodnocení a jeho výkony jsou předmětem zkoumání, které žák nemusí vůbec vědět.

Pedagogická diagnostika plní úlohu zpětné vazby, ne pro žáka, ale pro učitele. Znalost metod pedagogické diagnostiky by měla být základní kompetencí učitele při práci se všemi dětmi, nejenom se žáky se zvláštními vzdělávacími potřebami.

1.3 Integrace

Dítě se musí při nástupu do školy přizpůsobit mnoha změnám. Mezi ně například patří jiná struktura výuky, více učiva, nový učitelé a spolužáci. Jsou na něj kladeny vyšší nároky v oblasti pozornosti a soustředění. V případě žáků s individuálními vzdělávacími potřebami, jako jsou zdravotní postižení, specifické poruchy učení, sociální znevýhodnění, mimořádně nadaní, apod., je proces integrace mnohem složitější než v případě běžných žáků základních škol.

„Školní integrace, jsou přístupy a způsoby zapojení žáků se zvláštními vzdělávacími potřebami do hlavních proudů vzdělávání a do běžných škol.“ (Průcha, Walterová, Mareš, Pedagogický slovník, str. 87, 1995) .

„Sociální integrace je „proces rovnoprávného začleňování člověka do společnosti – je tedy něčím naprosto přirozeným a týká se každého člena společnosti“ (Slowík, str. 32, 2007).

Komplikace však nastávají ve specifických případech některých osob nebo minoritních skupin (etnické menšiny, osoby s postižením atd.), které se od většinové populace výrazně odlišují a nejsou schopny dosahovat přirozeným způsobem vysoké míry socializace. Potom je nezbytné jejich integraci aktivně podporovat a vytvářet pro ni vhodné podmínky.

Sociální integrace tedy znamená sjednocování, spojování v nový celek, kdy menšinové (minoritní) skupiny a společenská většina (majorita) rozvíjejí společenský systém, který obsahuje součásti hodnot a idejí obou stran. Každý přitom nachází své místo ve společnosti, mezi uvedenými skupinami neexistuje žádná podstatná hranice.

Vývoj v přístupu k začleňování handicapovaných osob do společnosti přechází k modernímu trendu, který je charakteristický tzv. inkluzivními postupy.

„Inkluze je nikdy nekončící proces, ve kterém se lidé s postižením mohou v plné míře zúčastňovat všech aktivit společnosti stejně jako lidé bez postižení.“ (Slowík, str. 32, 2007)

„Inkluzivní postoj spočívá v přesvědčení, že všichni lidé jsou si rovni v důstojnosti a právech.“ (Slowík, str. 32, 2007)

Jakákoliv odlišnost, i když je funkčně nevýznamná, se může nepříznivě odrazit v horším hodnocení a nižším sociálním statutu ve srovnání se situací jedince, který je ve všech složkách v pásmu běžné normy. Odlišnost upoutává pozornost, vyvolává v ostatních lidech nejistotu a v souvislosti s ní mnohdy i nepříjemné pocity. (Vágnerová, Psychologie problémového dítěte školního věku, str. 140, 1997)

Roli učitele dítěte s postižením v běžné škole je třeba výrazně ocenit a vyzdvihnout. Nelze však, systémově, rozvíjet školskou integraci jen s využitím kladných lidských vlastností řady pedagogů. Jakkoliv nemůže být jediným kritériem, požadavek na speciálně pedagogickou kvalifikaci učitele je důležitý.

„Přijetí dítěte s postižením do třídy znamená pro učitele větší nároky na přípravu výuky jako celku i jednotlivých hodin.“ (Müller, str.36, 2001).

Samozřejmostí je vypracování či participace na plnění individuálního vzdělávacího programu dítěte.

„Učitel musí zvládnout rozdělení svého zájmu a působení mezi zdravé žáky a žáka s postižením. Tak, aby žádná ze stran nebyla v nevýhodě a ochuzena nízkými nároky a nedostatkem času.“ (Müller, str. 36, 2001).

Velmi důležité je, aby učitel měl možnost konzultovat své zkušenosti s odborníky center nebo poraden. Ideální jsou diskuze učitelů žáků se stejným druhem a stupněm postižení.

„Zcela automaticky se u učitele předpokládá další samostudium, návštěva odborných seminářů a kurzů. Zařazení dítěte s postižením do třídy zpravidla „automaticky“ vyvolává potřebu skupinové práce, dělení hodin na dílčí úseky a zavádění dalších netradičních metod a forem výuky.“ (Müller, str. 36, 2001).

Není náhodou, že mezi učiteli dětí s postižením na základních školách najdeme řadu velmi tvořivých pedagogů, kteří patří ve sborech k nejlepším.

„Průměrný učitel vypráví. Dobrý učitel vysvětluje. Výborný učitel ukazuje.

Nejlepší učitel inspiruje“

Artemus Ward

2. Klima třídy

Klima obecně definujeme jako souhrn pojmů, které se podílejí na celkové kvalitě prostředí uvnitř určité organizace, v našem případě třídy. Kvalita prostředí je utvářena čtyřmi složkami, kterými jsou: ekologické prostředí, společenské prostředí, sociální systém a kultura školy.

Z hlediska podpory procesu učení žáků se za optimální považuje takové klima třídy, které je možno charakterizovat jako cílevědomé, orientované na úlohy, uvolněné, vřelé, podporující žáky a se smyslem pro pořádek. Klima se do značné míry odvozuje od implicitních hodnot, kterými je výuka prostoupena. Žáci a jejich učení proto mají velký význam pro vytváření příznivého klimatu. Uplatňují se též dovednosti učitele, který může klima třídy navodit a má zásadní vliv na motivaci žáků a jejich postoj k učení.

Cílevědomost a orientace na úkol do značné míry vycházejí z toho, jak učitel zdůrazňuje potřebu postupovat soustavně v realizovaném učení. Včasné a rychlé zahájení hodiny, pozorné sledování pokroku žáků a pečlivá pozornost věnovaná organizačním záležitostem mohou napomoci zajistit hladký průběh hodiny a udržet aktivní zapojení žáků.

Obecně lze říci, že důraz na cílevědomost a orientaci na úkol lze s úspěchem popsat jako výuku „v podnikatelském duchu“. Pro takové prostředí je charakteristické, že žáci uznávají autoritu učitele a jeho právo organizovat a řídit učební činnosti. Zároveň v takovém prostředí převládá u učitele i u žáků očekávání, že žáci pozitivně přistupují k zadané práci a že dosáhnou dobrých výsledků.

V zájmu vytvoření takových kladných očekávání u žáků je třeba zajistit, aby žáci měli dobré mínění o svých učebních schopnostech. Dobré mínění může učitel do jisté míry podpořit tím, že žákům poskytuje realistické příležitosti k dosažení úspěchu a nabízí podporu a povzbuzení ve chvílích, kdy mají potíže. Učení je citově vysoce riziková činnost a selhání je často velice bolestivé. Pokud žák delší dobu selhává a navíc slyší srážející poznámky učitele o špatných učebních výsledcích, může to nepříznivě ovlivnit jeho sebeúctu. Takoví žáci se potom pravděpodobně přirozeně stáhnou do ústraní a přestanou se snažit. Toto chování jim slouží jako ochrana před dalším zraňováním.

Uvolněný, vřelý a podporující étos vyrůstá do značné míry z našich vztahů s žáky a ze stylu a způsobu našeho jednání s nimi. Budeme-li sami uvolnění, a obzvláště budeme-li veškeré nesprávné chování žáků řešit s klidem, pomůžeme tím k uvolněnosti žákům. To u nich pomůže probudit zvědavost a zájem o učební činnosti.

Vřelé prostředí si lze nejlépe představit jako takové, ze kterého žáci cítí, že se o ně i o jejich učení zajímáme, což částečně vyčtou z naší náklonnosti k nim jako jednotlivcům.

S dovedností jednat tak, aby v nás žáci nacházeli oporu, souvisí naše úsilí pomáhat žákům a povzbuzovat je splnění nároků, které jsou na ně kladeny. Je to důležité zejména při řešení těžkostí, se kterými se střetávají v situacích, kdy potřebují spíše pomoc než napomenutí.

Zdroje a důsledky klimatu ve třídě

Na otázku, co nebo kdo je zdrojem utváření klimatu ve třídě není přesně daná odpověď, existují různé varianty. Jednou z nich je, že hlavním zdrojem jsou žáci – jejich jedinečná struktura, vlastnosti, chování, které jsou odlišné od jedné třídy k druhé. To rozpoznává každý zkušený učitel a stává se často, že v jedné třídě vyučuje rád, těší se na ni, kdežto v jiné třídě na téže škole vyučuje nerad, s nechutí a často stresován. Žáci v těchto třídách mohou vytvářet odlišné klima tím, jak se chovají, jaké mají postoje k učení a učitelům, apod.

Druhou variantou je předpoklad, že tvůrcem klimatu ve třídě je učitel, neboť tento subjekt svými vlastnostmi a především rolí, kterou má ve vyučování, může významněji ovlivňovat klima třídy. Mezi učitelovy „klíčové dovednosti“ by tedy mělo patřit i to, jak dokáže vytvářet pozitivní klima ve třídě.

Fungování určitého klimatu ve třídě, jak je to doloženo výzkumnými nálezy, se zřejmě realizuje prostřednictvím různých mechanismů, zejména komunikačními a vyučovacími postupy, které učitel používá. Strukturami participace žáků ve vyučování, preferencemi a očekáváními učitelů k žákům. Klimatem či „étosem“ školy, jejíž součástí je určitá třída.

Třetí možností je kombinace obou předchozích variant, kdy klima třídy vytváří vzájemná interakce mezi pedagogem a žáky.

Komunikační klima a komunikační status ve třídě

Komunikační klima suportivní (vstřícné, podpůrné). Je to klima, v němž se jeho účastníci navzájem respektují, komunikují mezi sebou své názory a pocity, a to otevřeně a jasně.

Komunikační klima defenzivní (obránné). V tomto klimatu vznikají situace, kdy jeho účastníci spolu soupeří, neposlouchají jeden druhého, skrývají své názory a pocity.

Podle toho lze rozlišovat i učitele suportivního a defenzivního, na základě toho, jaký typ komunikačního klimatu ve třídách navozuje. Učitelenské aktivity tak mají závažný vliv na charakter celého života ve třídě.

Motivace žáků

Důležitým rysem dovedností uplatňovaných při vytváření kladného klimatu třídy je podpoření motivace žáků k učení. Rozlišujeme tři hlavní vlivy působící na motivaci žáků ve třídě. Vnitřní motivace, vnější motivace a očekávání úspěchu.

Vnitřní motivace se týká toho, do jaké míry se žáci zapojují do činnosti proto, aby uspokojili svou zvědavost a zájem o probírané téma. Zdá se, že všichni lidé v sobě mají přirozený prvek zvědavosti a přejí si rozvinout schopnosti a dovednosti v různých oblastech.

Vnější motivací rozumíme účast na činnosti proto, aby určitý jedinec dosáhl určitého cíle, který mu skýtá určitou odměnu. Zapojení do činnosti je v tomto případě prostředkem k dosažení jiného cíle (pochvaly rodičů, kvalifikace, úcty a obdivu spolužáků,...). Vnitřní a vnější motivace jsou často stavěny proti sobě.

Očekávání úspěchu se týká toho, do jaké míry žáci cítí, že v určité činnosti budou mít pravděpodobně úspěch. Z výzkumů vyplývá, že nejlépe žáky motivují takové úkoly, které žáci vnímají jako výzvu, tedy obtížné, ale dosažitelné.

Vztah učitele s žáky

Vytvoření kladného klimatu ve třídě hodně závisí na tom, jaké vztahy s žáky navážeme. Žáci se pravděpodobně budou nejefektivněji učit v prostředí, kde jsou vztahy založeny na vzájemné úctě a kontaktu mezi námi a nimi.

Pro vytvoření vzájemné úcty je do značné míry podstatné, aby žáci z našich činů zřetelně viděli, že jsem jako učitel kompetentní a že se zajímám o jejich pokrok. Kromě toho i svým jednáním s žáky během vyučování a v osobních kontaktech s nimi jim vyjadřujeme, že si vážíme každého žáka jako jednotlivce s jeho individuálními a osobními potřebami.

Dobrý kontakt se vytváří, když žákům dáváme najevo, že chápeme jejich osobní názory na řadu záležitostí a zkušeností v oblasti školní, společenské i osobní, sdílíme je s nimi a vážíme si jich. Vytvoření kladného klimatu ve třídě závisí na tom, zda je tento vztah obousměrný.

Důležité také je, abychom si uvědomovali, jaký vliv může mít naše vlastní chování na žáky, protože jim můžeme být určitým příkladem nebo vzorem. Toto ztotožnění se s učitelem je obzvláště silné v prvních letech školní docházky. V pozdějších letech (na střední škole) od nás budou žáci očekávat, že budeme dobrým příkladem v požadavcích, které na ně klademe. Pokud od žáků vyžadujeme upravenou práci, musí být náš zápis na tabuli také upravený. Očekáváme-li, že se žáci budou chovat civilizovaně, neměli bychom ztrácet nervy ani zraňovat jejich city sarkasmem.

Zvyšování sebeúcty žáků

Snad nejdůležitějším prvkem, je stoupající povědomí učitelů o důležitosti podpory sebeúcty a sebedůvěry u žáků a jejich důvěry ve vlastní schopnosti. Mnozí autoři ve svých pracích doložili, jak mohou učitelé poškodit sebeúctu žáků tím, že mnohým z nich zdůrazňují jejich relativní nedostatek úspěchu ve srovnání s vynikajícími žáky. Takoví žáci při všem, co dělají, prožívají určitý pocit selhání, i když podávají nejlepší výkon, jakého jsou schopni. V důsledku toho se mnozí pohybují v bludném kruhu.

Formální kurikulum se týká osvojování příslušného předmětu a tématu. Jako skryté kurikulum se označují všechny poznatky, které žáci získávají ze svých

školních zkušeností. Například pokud během diskuse ve třídě s žáky nerozvineme jejich příspěvky, ale vždy jen striktně posoudíme z úzkého hlediska správnosti či nesprávnosti (tedy v tom smyslu, zda obsahovaly informace, které jsme chtěli slyšet), potom z tohoto postupu mohou žáci usuzovat, že jejich myšlenky a nápady mají malou hodnotu a význam, s výjimkou těch, které ohodnotíme jako správné. To může ovšem podkopat jejich ochotu přicházet s vlastními nápady, obzvláště vyslovovat „pracovní“ myšlenky, jimiž se pokoušejí prozkoumat témata, které ovšem mohou být pravým opakem toho, co bychom si přáli slyšet.

Nejvýznamnější vliv na jejich sebeúctu ve třídě má naše jednání s nimi. Jsou-li naše komentáře a poznámky, týkající se žáků, převážně kladné, podporující, povzbuzující, pochvalné, oceňující a uvolněné – na rozdíl od negativních, káravých, tvrdých, útočných, dominujících a úzkost vyvolávajících poznámek, napomůže to značně budování sebeúcty žáků.

Mnohem snazší je však předávat kladná sdělení, pokud to, co sdělujeme, upřímně cítíme; když máme žáky opravdově rádi, vážíme si jich a máme zájem o jejich učení, potom se cítíme ve své roli uvolněně a jistě.

Vzhled učebny a složení třídy

Čistá a dobře udržovaná učebna s potřebnými pomůckami, která je útulná, světlá a dobře větraná, napomáhá vzniku kladného přístupu žáků k výuce a očekávání kladných zkušeností u žáků. Uspořádání učebny by mělo být zaměřeno na funkci, jakou bude učebna plnit. Velmi důležité je také udržovat učebnu v čistém a upraveném stavu. Na základních školách je vhodné zajistit, aby žáci ve třídách sami pomáhali udržovat pořádek.

Vzhled učitele hodně vypovídá o tom, jakou péči a pozornost věnuje prezentaci celkově.

Složení kolektivu třídy také poskytuje důležité informace. Jsou-li žáci rozdělení do tříd podle dosahovaných výsledků je obzvláště důležité zajistit, aby žáci s průměrnými nebo podprůměrnými výsledky nebyli odrazeni od snahy podávat dobrý výkon.

Jsou-li v jedné třídě žáci s různými schopnostmi, často to vypovídá o stejné osobnostní hodnotě všech žáků. Dalším důležitým faktorem složení kolektivu je

původ z různých společenských vrstev, etnických skupin a určitý poměr „zdravých“ žáků a žáků postižených.

2.1 Klima školy

Student není pouze součástí v mikroklimatu třídy, ale většinu svého času tráví ve škole. Sociální zkušenosti s vedením školy, s učiteli, s mladšími i staršími žáky si odnáší do svého dalšího života. Škola, ve které je příznivé sociální klima, přispívá k rozvoji osobnosti. Ale škola, vyznačující se ohrožujícím sociálním klimatem, může žákovu osobnost poznamenat. Je důležité poznat vlastní fungování tohoto systému, poznat klima celé školy, abychom mohli chod školy cíleně zlepšovat a pomáhat žákům i učitelům v jejich práci.

Prostředí školy je termín s širokým dosahem. Zahrnujeme zde aspekty architektonické, hygienické, ergonomické a organizační.

Sociální atmosféra školy má daleko užší dosah. Je to krátkodobý jev, situačně podmíněný a mění se během vyučování, během dne nebo týdne. Atmosféra ve škole o přestávkách, při zahájení školního roku nebo po úraze žáka nebo učitele. Počítáme zde i atmosféru při rozdávání vysvědčení na konci školního roku.

Při termínu klima školy klademe důraz na to, jak jej vnímají lidé v dané škole se pohybující. Zahrnuje dlouhodobé postupy vnímání, hodnocení a prožívání, reagování všech aktérů školy na to, co se ve škole děje, co se stalo v minulosti, nebo co se má stát v nejbližší budoucnosti.

V rámci klimatu školy rozlišujeme dva krajní typy. Otevřené klima třídy, to je když ve škole převládá důvěra a učitelé jsou zaujatí svou pedagogickou prací. Ředitel spolupracuje a jde ostatním osobním příkladem. Pravidla chování a chodu školy jsou zde jasná.

Uzavřené klima školy je opak předchozího. Převládá zde vzájemná nedůvěra a učitelé se nemají chuť angažovat v pedagogické práci.

Znaky pozitivního klimatu školy a jejich ideální kritéria vnímají účastníci, ale i další zainteresované osoby. Znaky pozitivního klimatu školy z hlediska žáků umožňují samostatné objevení učení, ze kterého má žák radost. Požadavky odpovídají schopnostem žáka a má jistotu, že bude akceptován se spravedlivým

přístupem. Tato organizace by měla být pro žáka přehledná a srozumitelná, aby měl možnost zažít úspěch.

Znaky pozitivního klimatu školy z hlediska učitelů jsou takové, aby se učitelé dobře spolupracovali s jinými pedagogy, ale i s žáky a rodiči. Učitel by měl pociťovat svobodu, samostatnost a seberealizaci v práci.

Rodiče si přejí, aby bylo s jejich dětmi ve škole zacházeno citlivě a spravedlivě. Je pro ně důležitá kvalifikovanost a vstřícnost učitelů a to od nich požadují.

Škola musí žáky připravit k úspěšnému zařazení do pracovního světa, k zodpovědné účasti na veřejném životě a k dodržování sociálních a pracovních norem.

V učitelské praxi a ve výchovně-vzdělávacím procesu je také silně přítomen individuální přínos učitele. Je jím mimo jiné schopnost a dovednost reflektovat svoji pedagogickou práci. To je schopnost vědomě zpětně nahlížet vlastní pedagogický proces a dovednost z něho vyčleňovat podklady pro další pedagogické cíle a pracovní postupy. Učitelé to pomáhá průběžně práci podle potřeby dětí a skupiny jako takové. Bez procesu individuální pedagogické reflexe se učitel může stát problematickým prvkem při utváření třídního i školního klimatu a to z pohledu kvality jeho pedagogických kompetencí. Například je náročný a hledí jen na skupinu dětí, která s ním drží krok, nebo je lhostejný a práci mechanicky opakuje, nebo svaluje vinu na okolnosti, které mu nedovolují adekvátně pracovat. Další stejně důležitou součástí osobních přínosů v pedagogické rovině je ochota (neochota) zajímat se a hledat možnosti spolupráce s ostatními učiteli školy. Nastavení na spolupracující nehierarchickou partnerskou rovinu je zásadní podmínkou pro vybudování kvalitního pracovního klimatu.

Sama pracuji na základní škole a klima naší školy vykazují přesně znaky pozitivního klimatu. Spolupráce všech učitelů, je zde na vysoké úrovni, jak profesionální, tak osobní. Pan ředitel dává příklad svým osobním přístupem všem podřízeným. Pravidla naší školy jsou jasná a stálá já i statní pedagogové máme dostatečnou důvěru v naší práci.

3. Spolupráce se zainteresovanými subjekty

Působení rodiny, školy i společnosti se promítá do vývoje dítěte a má na něj vliv se smyslu pozitivním i negativním. Osobnost dítěte je bio-psycho-sociální jednotka, jejíž vývoj ovlivňují tři základní faktory. Rodina, společnost a škola. V centru pedagogického procesu stojí dítě a jeho výkon je ovlivňován schopnostmi, dovednostmi a předpoklady.

Spolupráce všech subjektů, které jsou během diagnostického procesu, musí být bezchybná.

I dítě je jeho aktivní účastník a jeho výpovědi jsou důležité. Z hlediska komplexního pochopení situace, posouzení vývoje a současného stavu. Má-li dítě pocit, že je mu křivděno, je třeba zjistit odkud toto vnímání situace pramení.

3.1 Vztah pedagog - žák

Popis sociální interakce, neboli vzájemného působení učitel žák, pojímá vztah učitele a žáka jako obousměrný. Učitelovo působení formuje žáka a výsledky mu dávají zpětnou vazbu. Nejde tedy o vztah čistě dominantní nebo jednostranně závislý, ačkoli role učitele dominantní je. Učitelova pravomoc řídit žáka je podmínkou žákova formování učitelem a výchovného procesu vůbec. Jde o dominanci ve smyslu kompetence k vytvoření podmínek nezbytných pro vzdělávání a rozvoj žáků. Klíčovými pojmy jsou zde autorita a žakovská role v rámci výchovně vzdělávacího procesu.

Roli zde hraje i styl jakým učitel svou roli na žáka aplikuje. Styly vedení jsou soubory chování vůči žákům. Typologie stylů uvádí tři. Prvním je dominantní, který se vyznačuje jednoznačným vymezováním podmínek, je založen na autoritě učitele a očekává bezpodmínečné přijetí norem. Další typ je demokratický a ten je založen na podněcování aktivity žáků. Na jejich přání a potřeby, což vede k vysokým výkonům. Vztah je zde pozitivní pro učitele i žáka. Posledním typem je liberální, kde jeho podstatou je volný průběh vyučování s minimálními zásahy do výchovy. Nedostatek pokynů však u žáků vyvolává chaotické reakce, nekázeň a lhostejnost, protože se nemají čím řídit.

Užití stylů se liší podle věku. Pro výuku obecně je za nejlepší považován demokratický styl. Každý učitel by měl mít v sobě zastoupení všech tří stylů.

Rozdíly v chování formují určitým způsobem přístup žáků k vyučování. Tyto faktory by měl pedagog zohledňovat v rámci práce s žákem.

Zájem o učení musí učitel neustále udržovat a zároveň motivovat i ty, kteří o učení zájem nemají. Žáci s vysokou sebedůvěrou chápou učitelovy úlohy jako příležitost k získávání nových dovedností a nebojí se, že budou terčem posměch. Proto jsou schopni provádět složité úlohy, učit se z chyb a dopracovat se tak ke správnému výsledku. Naopak žáci s nízkým sebevědomím chápou učební úlohy jako soutěžní situace, které prověřují jejich dosavadní znalosti a bojí se neúspěchu. Přestávají pracovat ve chvíli, kdy začnou být nejistí, že úkol splní. Žáci se orientují na úspěch v přítomnosti a proto potřebují vědět, proč je dobré se danou látku naučit a jak je možné jí využít. To je motivuje k aktivní účasti na výuce.

Žák vidí v učiteli buď pomocníka, nebo člověka, který jim nemá co přinést a brání jim v tom, co by dělali radši. U každého jedince jsou aktuální rozumové schopnosti rozvinuty v jiné míře, což by měl pedagog zohlednit při zadávání práce. Podmínky v každé rodině jsou jiné a tím se liší i styl a kvalita výchovy. Je třeba, aby byl učitel připraven na eventualitu integrace žáka se specifickými poruchami. Pro každého takového má být vytvořen individuální vzdělávací plán.

3.2 Vztah škola - rodina

Vzájemné vztahy rodiny a školy byly v našem prostředí vždycky značně zdrženlivé. Cíle výchovných a vzdělávacích aktivit školy a rodiny se často velmi liší a někdy byly dokonce protichůdné. Tato rezervovanost měla hlubší problémy v nedostatku pochopení pro počínání druhé instituce, nedostatek důvěry a respektu k druhému, málo vůle pro otevřenější a kvalitnější vztahy vytvářet. Tyto dvě podstatné sociální instituce prošly v současné době řadou změn a mění se jejich cíle a hodnoty pro upořádání vnitřní i vztahy navenek. Škola se změnila tak, aby se postupně stávala institucí otevřenou a spolupracující s jinými subjekty zainteresovanými v oblasti výchovy a vzdělávání. Mění se i rodina, jež má nyní prostor k otevřené formulaci svého vztahu ke škole a ke vzdělávání svých dětí. Změny školy i rodiny přinášejí možnost, dokonce nutnost změn v úrovni komunikace a spolupráce obou těchto institucí. Problémem ve vztahu rodina a škola je nepřipravenost rodičů se školou efektivně spolupracovat. I rodiče potřebují svůj čas a v dnešní hektické době jim na školu nezbyvá čas ani energie.

Prvotní a vůdčí iniciativa v případě spolupráce se očekává především ze strany školy.

Vztah školy a rodiny je dnes typický vcelku omezenými kontakty školy s rodinami žáků. To vede k nižší kvalitě vzájemného poznání a informovanosti. Na jedné straně se rodičům nedostává informací o škole a podnětů z ní, na straně druhé škola postrádá tolik potřebnou zpětnou vazbu. Odpovědnost rodičů za jejich děti je nenahraditelným základem lidské společnosti. Vzájemná podpora a vzájemná úcta k odpovědnosti rodičů a škol je nezbytnou podmínkou výchovy dětí v naší době. Pokud chceme tohoto cíle dosáhnout, musí rodiče spolupracovat ve školách i se školami.

Na školách rozhodně existuje vědomí potřebnosti spolupráce s rodiči i s širší veřejností. Školy se snaží o postupné otevírání se v souladu hledání cesty k rodičům svých žáků. Ačkoli je škola z tradice organizací založenou na autoritě, má předpoklady být ideálním prostředím pro demokratickou a spolupracující komunikaci.

3.3 Pedagogicko psychologická poradna

„Pedagogicko-psychologické poradny – zaměřují se na komplexní psychologickou, speciálně pedagogickou a sociální diagnostiku zaměřenou na poruchy učení, chování, problémů ve vývoji jedince. Poskytuje poradenství ve vzdělávání a výchově, v rámci integrace, profesního poradenství. Zabývá se nadanými dětmi, ale také posuzováním školní zralosti. Věnují se terapeutickým, psychokorektivním a poradenským aktivitám. Další úkoly plní v oblasti prevence školní neúspěšnosti a negativních jevů v sociálním vývoji žáků. Schvalují přeřazování žáků do škol a školských zařízení, odklady školní docházky.“
(Pipeková, str. 52, 2006).

Poradny jsou koordinovány Institutem pedagogicko-psychologického poradenství, byl založen v roce 1994 - soustřeďuje a zpracovává informace o službách pedagogicko-psychologického, speciálně pedagogického, výchovného a kariérového poradenství ve školství. Provádí analýzy a průzkumy související s poskytováním poradenských služeb a s pedagogicko-psychologickými aspekty vzdělávání. Vytváří koncepce vyplývající z potřeb MŠMT v oblasti poradenských služeb.

Organizuje aktivity dalšího vzdělávání odborných pracovníků poskytujících služby poradenství ve školství. Zabezpečuje přenos odborných informací z oblasti poradenství ve školství. Přípravuje a vydává metodické publikace a informační materiály z oblasti poradenství ve školství. Koordinuje spolupráci škol a školských zařízení v oblasti poradenských služeb. Podporuje výměnu informací mezi poradenskými pracovníky. Spolupracuje s českými a zahraničními experty z oblasti pedagogické, speciálně pedagogické, zdravotnické atd. (Pipeková, str. 52, 2006),

4. **Individuální vzdělávací plán**

„Individuální vzdělávací plán je závazný materiál sloužící všem, kteří se podílejí na výchově a vzdělávání integrovaného žáka. Vzniká na základě spolupráce mezi učitelem, pracovníkem provádějícím reedukaci, vedením školy, žákem a jeho rodiči (zákonnými zástupci), pracovníkem pedagogicko-psychologické poradny nebo speciálního centra.“ (Zelinková, str. 172, 2007). Je základním pilířem úspěšné integrace.

Cílem individuálního vzdělávacího plánu je uzpůsobení pro konkrétního jedince se specifickými vzdělávacími potřebami. Jeho přínosem je umožnění žáku pracovat podle jeho schopností, tempem, které mu vyhovuje, bez ohledu na učební osnovy. Je pomůckou k lepšímu využití jeho předpokladů. Jedná se o typ dokumentu, který slouží k plánování obsahu zkušenosti, kterou konkrétní žák získá ve škole a v činnostech ke škole se vztahujícím. Dokument, který plánuje obsah jeho vzdělávání podle specifických potřeb.

Umožňuje učiteli pracovat s dítětem na úrovni, kterou dosahuje a nemusí se bát, že nesplní požadavky učebních osnov. Dítě je zde aktivním účastníkem a do přípravy se zapojují i rodiče.

Struktura tohoto učiva je tvořena v rámci logického a vnitřně provázaného systému. Tvůrce IVP respektuje učební osnovy a řád učiva, aby s obsahem plánu souvisel a nebyla to jen směs nahodilých informací. Snaží se vyhledat hlavní linii spojující jednotlivá dílčí témata.

V současné době se IVP vypracovává, jako dokument, který samostatně nestanovuje cíle a obsah výuky, ale soustředí se na popis užitých speciálních metod a forem, na osobní, materiální a organizační zabezpečení žáka se speciálními potřebami. Na školách se tento typ používá výhradně pro žáky se specifickými poruchami učení. Zpracovává se ve spolupráci s odborným pracovištěm a obsahuje závěry vyšetření a osobní údaje žáka. Výuka pak podle tohoto dokumentu respektuje schválení vzdělávací program. Ministerstvo školství a tělovýchovy začlenilo dokument IVP do směrnice k integraci dětí se speciálními vzdělávacími potřebami.

IVP by měl sledovat dvě základní roviny. Obsah vzdělávání, určení metod a postupů a specifické obtíže, u kterých se snažíme omezit příznaky a problémy a

ukázat pozitivní oblasti vývoje dítěte. Doporučená podoba IVP obsahuje cíle a strukturu výuky a tím naplňuje obsah pojmu vzdělávací program.

IVP je výsledkem spolupráce všech zúčastněných subjektů a je tvořen podle principů.

Vychází z diagnostiky odborného pracoviště a jeho závěry jsou prováděny odborníky. Učitel pak tyto poznatky nekládá přímo do učebního plánu, ale pouze je bere na vědomí. Tyto informace upřesňující diagnózu informují o psychických kvalitách dítěte. Díky nim můžeme vytvářet podmínky pro psychomotorický klid dítěte a respektovat vizuální styl učení.

Učitel respektuje zjištění odborného pracoviště a pracuje s údaji, které k práci potřebuje. Používá však i vlastní pedagogickou diagnostiku, zkušenosti a intuici.

4.1 Aspekty při vypracovávání IVP

Cíle vzdálené

Těmi může být přechod na druhý stupeň, ukončení školní docházky, maturitní zkoušky apod. V předstihu je třeba zvažovat uplatnění žáka po absolvování základní školy.

Cíle dlouhodobé

Co by se měl žák naučit v daném ročníku. Je v pravomoci učitele provést takové úpravy učebních osnov, aby byl žák schopen si osvojit alespoň základy učiva. S učivem, které žák vzhledem ke svému postižení a aktuálnímu stavu není schopen zvládnout, lze se seznámit pouze orientačně. Se změnami musí být seznámen ředitel školy.

Cíle krátkodobé

Co by měl zvládnout v nejbližší době, jaké očekávám okamžité výsledky, jak budu dítě aktivizovat v té které oblasti. Žák si musí osvojit určité učební

strategie, učit se řešit problémy, organizovat informace, volit vhodné postupy. V žádném případě není cílem pouze zvládnutí kvanta poznatků.

Respektování individuálních potřeb dítěte

Individuální přístup by se měl dotýkat hlavně oblastí: metody výkladu, opakování a upevňování učiva, ověřování učiva, rozsah písemných prací, osobní přístup (pochvala, odměna), zohlednění některých charakteristik žáka (pracuje pomalu, nestíhá, obavy z neúspěchu, možnost pohybu ve třídě), citlivost u dětí s neurotickými rysy. Pro učitele jsou závazné učební osnovy. V rámci osnov však může provádět nezbytné úpravy. Za výsledky práce odpovídá ředitel školy. Integrovaný žák se závažným postižením si nemůže v odůvodněných případech osvojit učivo v plném rozsahu nebo je zvládá s použitím speciálních pomůcek.

4.2. Tvorba individuálního vzdělávacího plánu

Základem IVP je audit, jehož součástí jsou i odborná vyšetření. Na základě provedení auditu analyzujeme vzdělávací cíle. V návaznosti na vybraný vzdělávací program vytvoříme individuální učební plán. Ten může kopírovat běžný učební plán, ale bude zjednodušený pro daného žáka. V této fázi může dojít k osvobození žáka z nějaké konkrétní výuky nebo předmětu. Aby byla zajištěna kvalita výuky, potřebujeme kvalitní personální zajištění. Kvalifikované učitele, speciální pedagogy, kteří budou pověřeni koordinací a dohledem.

Při organizaci výuky jde zpravidla o zařazení žáka do běžné třídy, kde formujeme specifické cíle jednotlivých předmětů.

Pro učitele jsou závazné učební osnovy, ale v rámci těchto osnov, může provádět nezbytné úpravy. IVP může obsahovat učivo z nižších nebo naopak vyšších postupových ročníků. S některým učivem se žák seznámí pouze orientačně a při obtížnějších tematických celcích používá učitel příklady, které budou snáze pochopitelné a motivačně přijatelné.

Schéma individuálního vzdělávacího plánu:

- Jméno žáka
- Datum narození
- Třída
- Vyšetření v pedagogicko-psychologické poradně, jejíž zpráva z vyšetření je přílohou IVP
 - Důležité jsou základní informace o žáku, jako je jeho zdravotní stav, výskyt poruch učení nebo jiná postižení v rodině, jiná národnost žáka nebo jeho rodičů a řeč, kterou doma komunikují.
- Kontrola dne
- Podpisy dne

Pedagogická diagnostika není u každého žáka stejná, vybíráme to, co je pro dítě důležité a zaznamenáváme to, co zvládá. Vznikne nám úroveň učení, na které stavíme.

Diagnostikujeme psychické funkce, které ovlivňují nácvik čtení, psaní a počítání. Zrakovou a sluchovou percepci, pravolevou a prostorovou orientaci a vnímání.

Sledujeme řeč. Obtížné vyjadřování nebo malou slovní zásobu, úroveň čtení, psaní a počítání.

Jaké má žák sociální vztahy k učitelům, spolužákům či ke škole a jestli má nějaké závažnější problémy.

Konkrétní úkoly v následujících oblastech sluchové a zrakové percepcie či řeči. Grafomotorika, čtení, gramatika, naukové předměty. Pomáhat jim při tom může práce s diktafonem, tolerance pomalého pracovního tempa a věnování delšího času na osvojení učiva.

Pomůcky doporučuje pedagogicko-psychologická poradna. Mohou to být pomůcky, které pomůžou více žákům najednou, například počítačové programy nebo encyklopedie.

Způsob hodnocení a klasifikace umožňuje metodický pokyn z roku 1992 hodnocením s úlevou a hlavně slovním hodnocením. Ovšem o slovní hodnocení musí požádat rodiče žáka. Úlevové hodnocení musí probíhat celý rok postupně.

K ověřování vědomostí používá učitel po poradě s pedagogicko-psychologickou poradnou, ústní sdělení, nebo naopak písemné, podle toho co mu víc vyhovuje.

Je-li dítě integrované, musí mu být speciální péče. Ovšem nelze zde říci, jaká forma je nejlepší. Rozhodnutí se podřizuje možnostem školy, kdy a kde bude pedagog péči vykonávat.

Jak se dohodneme na spolupráci s rodiči je důležité. Jaký je způsob přípravy na vyučování, mimoškolní aktivity, doporučené aktivity ve volném čase a požadavky na lékařská vyšetření. Tyto faktory jsou možné pouze v dobré spolupráci s rodiči a s pedagogicko-psychologickou poradnou.

Podíl žáka na terapii přichází v úvahu až u starších žáků a je individuální v závislosti na vyspělosti dítěte. Cílem je vést k spoluzodpovědnosti za výsledek práce.

Změny týkající se osnov, hodnocení a klasifikace žáka musíme sdělit i ostatním vyučujícím v jednotlivých předmětech, které žák navštěvuje. Pacifické poruchy učení se projevují ve všech předmětech.

Roli, kterou v individuální vzdělávacím plánu hraje audit a odborná vyšetření nesmíme podceňovat. Problémy může přinést neznalost problematiky (např. poruch učení) nebo dokonce odmítání jejich existence. Individuální vzdělávací plán nesmí být jen formálním papírem, který nikdo nebere vážně, ale aby fungoval, musí se jím řídit všichni zúčastnění.

Dáváme si pozor na nekonkrétní a protichůdné závěry psychologů a speciálních pedagogů z odborných pracovišť.

Stanovení pedagogických cílů při tvorbě IVP vychází ze vzdělávacího programu a tvůrce IVP ho musí znát. Učební plány nesmí být tvořeny bez ohledu na možnosti dětí.

5. Mimořádně nadané dítě na prvním stupni základní školy

Schopnost je individuálně-psychologická vlastnost osobnosti a je podmínkou pro úspěšné vykonání určité produktivní činnosti. Projevuje se při osvojování v tom, jak snadno, rychle a trvale si člověk při stejných podmínkách osvojuje vykonání této činnosti. Úroveň a stupeň rozvoje schopností vyjadřují pojmy talent a genialita. Nadání pak můžeme chápat, jako osobitý souhrn schopností, které podmiňují úspěšné vykonání činnosti. Všeobecné schopnosti podmiňují možnosti člověka a jeho úroveň. Individuální charakteristiku učít se a poznávat. Souhrn vrozených vlastností a předpokladů a talent. Definice talentu je vysoká úroveň rozvoje speciálních schopností.

Nadání obsahuje různé oblasti schopností nebo výkonů jedince, proto se tedy tento pojem člení a rozděluje do mnoha kategorií : intelektové schopnosti, kreativní myšlení, vědecké schopnosti, mechanické schopnosti, vůdcovství ve společnosti a talent v krásném umění. Intelektové schopnosti nejvíce souvisí se školní úspěšností.

Nadání nemůžeme posuzovat pouze z výsledků inteligenčního testu. Ovšem intelekt tvoří základ pro rozumové nadání.

Existuje metricky založený systém vypracovaný r. 1998 Gagnémem, který má hranice dle IQ skóre

- Mírné nadání (IQ 120 a více)
- Střední nadání (IQ 135 a více)
- Vysoké nadání (IQ 145 a více)
- Výjimečné nadání (IQ 155 a více)
- Extrémní nadání (IQ nad 165)

Odlišné členění intelektového nadání, které uvádí S. M. Nordby:

- Bystrý jedinec (IQ 115 a více)
- Nadaný jedinec (IQ 130 a více)
- Vysoce nadaný jedinec (IQ 145 a více)
- Výjimečně nadaný jedinec (IQ 160 a více)

- Velmi vysoce nadaný jedinec (IQ 175 a více)

Nadané děti jsou charakterizované jako osoby s disproporcionálním asynchronním vývojem, znamená to, že jsou v různém stadiu vývoje v oblasti kognitivní, fyzické a emocionálně – sociální. Charakteristiky těchto dětí se často projevují hlavně oblasti kognitivní a afektivní. Tato jejich disproporcionalita se projevuje i v rámci jedné z kognitivních nebo jiných oblastí.

Projevy a charakteristiky nadaného dítěte v kognitivní sféře je brzká schopnost číst, schopnost rychlého učení s vysokou kvantitou informací, široká slovní zásoba, výborná paměť, dobrá argumentace a schopnost řešení problémů, různé zájmy, výborné pozorovací schopnosti, schopnost dlouhodobé koncentrace pozornosti a vytrvalost pro oblasti zájmu, vysoký stupeň energie, velká představitost, snaha klást otázky autoritám, perfekcionalismus, neobyčejná zvědavost, obliba komplikovanosti. V afektivní oblasti je to citlivost v personální sféře, upřednostňování starších společníků před vrstevníky, zájem o otázky morálky a spravedlnosti, smysl pro humor, vysoká vnitřní motivace, nekonformnost a kritičnost. V motorické oblasti je to neobyčejná smyslová vnímavost, diskrepance mezi tělesným a intelektuálním vývojem, a někdy se vyskytující nezájem o tělesné aktivity.

Aspekty nadání, které s uvedenou problematikou úzce souvisí jsou soudobé pojetí osobnosti dítěte, soudobé poznatky o inteligenci a tím související pojetí učení a socializace vyučování.

Každý, bez ohledu na druh či stupeň nadání, by měl dostat příležitost k optimálnímu rozvoji toho dobrého a nejlepšího, co v něm je. Mýtus o tom, že zvláště ve škole potřebují pomoci ti slabší a méně úspěšní, nacházíme i mezi současnými učiteli. Zároveň mnozí rodiče o tom, že mají nadané děti ani nevědí a naopak ti, kteří jsou přesvědčeni o výjimečnosti svého dítěte mají zkreslené představy. Pojem nadání lze vymezit jako potenciál pro mimořádný výkon na straně osobnosti k určité činnosti, která mimořádný výkon podmiňuje. Jedná se o soubor vloh jako předpoklad k úspěšnému rozvíjení schopností, nejčastěji používáno ve spojení s jedinci podávajícími nadprůměrné výkony při tělesné a duševní činnosti.

Významné aspekty, které charakterizují osobnost nadaných dětí jsou:

Motivace, protože nadané dítě nepotřebuje tolik motivovat známkami nebo pochvalami. Rádo se učí a odměnu mu přináší rozumová činnost.

Nadané dítě má vysokou míru dlouhodobé koncentrace pozornosti a prokazuje schopnost zapamatovat si informace a data. Jde zejména o paměť logickou, to je zrakovou i sluchovou a nepotřebuje tolik opakování učiva, jako ostatní děti. Má potřebu porozumět tomu, jak věci fungují a pracují, zvědavost. Výraznou schopností je pracovat samostatně a spoléhat se na vlastní způsob řešení problémů, flexibilita myšlenek a smysl pro humor.

5.1 Metody k identifikaci mimořádně nadaného dítěte

Mezi objektivní metody patří IQ testy, které jsou považovány za jeden z nejschopnějších nástrojů identifikace nadání.

Při měření nadání se nestačí pouze zaměřit na oblast intelektu, ale i na výkon. Mezi standardizované testy výkonu patří normované pedagogické a psychologické testy. Používáme dotazníky a posuzovací škály a zaměřujeme se na oblast koncentrace pozornosti, motivace k učení a sociální zralost dítěte.

Pedagogové v zahraničí používají oblast didaktických testů víc než u nás. Nejsou to obyčejné testy, které děti dostávají v hodinách, ale mají širší využitelnost. Jsou to například vstupní testy zadávané na začátku výuky, aby učitel věděl, jak na tom žáci jsou. Průběžné i závěrečné testy mapující průběh výuky. Ověřují znalosti a vědomosti v určité oblasti, předmětu nebo tématu. Patří zde i testy kreativity, se kterými pracují psychologové i učitelé a zjišťují tvořivé schopnosti dětí. Ukazují jedincovu představivost, šíří myšlení a originalnost.

Mezi subjektivní metody identifikace patří:

Nominace skupinou učitelů, protože nominace pouze jedním učitelem může být zaujatá. Skupina učitelů má objektivnější pohled na žáka. Vhodné je, aby jich bylo nejméně 5 a vzájemně se neznali, a tím mohli žáka lépe posoudit.

Nominovat mohou i spolužáci a rodiče. Spolužáci posuzují dané dítě z jiného pohledu, než učitelé a dodají tak komplexní pohled na nadaného žáka.

Rodičovská nominace nám celý obrázek na nadaného žáka dokresluje, protože zde máme i pohled zvenčí a mimo školu.

Dítě se může nominovat i samo, když sepíše své zájmy a koníčky, co ho zajímá a co zvládá. Tím upozorní na své potenciální nadání.

Hodnocením výsledků činnosti hodnotíme záměrnou činnost dítěte a analyzujeme samostatné práce dětí – projekty, výrobky nebo výkresy. Důležité je pro dítě zapojování do soutěží, například olympiád v různých předmětech. Soutěžení je vhodným prostředkem pro realizaci talentovaných dětí.

Výuka pro nadaného žáka by měla být pestrá a podnětná. Umožňující získávání nových informací a souvislostí, aktivitu, samostatnost a činorodost žáků.

Každá škola si musí stanovit určitý plán a strukturu vzdělávání mimořádně nadaných žáků, které jsou obsaženy v její, vzdělávacím programu. Strategií k identifikaci mimořádně nadaných žáků se věnují pedagogicko-psychologické poradny a pomáhají školám sestavovat individuální vzdělávací plány. Systém stanovení dalšího vzdělávání pro učitele si školy dělají sami. Je možné navštěvovat akreditované kurzy a školení. Škola též musí určit specifikaci vzdělávacího programu školy a upravení organizační formy výuky.

5.2 Výchova a vzdělávání mimořádně nadaných dětí

Separátní varianta výchovy představuje specializované třídy nebo školy. Integrovaná varianta vzdělávání se realizuje na školách v běžném sociálním prostředí. Dítě je v kolektivu vrstevníků různého stupně nadání.

Kompromisní způsob vzdělávání spočívá v tom, že dítě chodí do třídy se svými vrstevníky, ale některé předměty navštěvuje s vyšším ročníkem. To je takzvaná akcelerace, neboli urychlení . Znamená zvýšenou míru zátěže pro dítě, ale i učitele. Proto s ní musí všichni zúčastnění souhlasit.

Akcelerační model výuky umožňuje žákovi postupovat ve výuce rychleji než ostatní, zvládnout stejné množství poznatků v kratším čase. Umožňuje předčasný vstup do školy nebo přeskočením prvního ročníku ZŠ a nástup hned do druhého. Výuka je zde podle individuálního vzdělávacího plánu.

Model enrichmentu je obohacování, rozšíření znalostí, pochopení zájmů a obecností za hranici běžného učiva. Odehrává se na úrovni vývojových potřeb

žáka. Žáci nepřeskakují ročníky, ale zůstávají se svými vrstevníky, to napomáhá žákům zlepšit dovednosti.

Obohacování vzdělávacích programů by mělo splňovat tři roviny, rozšiřování učiva, prohlubování učiva a vlastní obohacování učiva. Tyto formy práce s učivem předpokládají velkou pestrost didaktického zpracování učební látky a to vyvíjí tlak na učitele, protože vyžaduje dokonalou přípravu do hodin.

6. Dítě se specifickými poruchami učení na prvním stupni základní školy

„Specifické poruchy učení se vyskytují u nemalé části dětské i dospělé populace. V České republice má specifické poruchy učení 2 - 4% dětí. Tyto potíže se neomezují pouze na školní docházku, ale mají vliv na celý sociální systém, ve kterém dítě žije. Důraz se klade na včasnou diagnostiku a zajištění reedukační péče a podpory, aby se nevyskytl negativní vliv na další vzdělání a profesní orientaci dítěte.“ (Bartoňová, str. 9, 2004)

Specifické poruchy učení se projevují při osvojování čtení, psaní a počítání a jsou doprovázeny celou řadou dalších obtíží. Pojem specifické poruchy učení je v teoretické rovině souhrnným názvem heterogenních skupin poruch a jejich předpokladem je dysfunkce centrálního nervového systému.

„Tyto projevy můžeme rozpoznat již v předškolním věku, ale nejvýrazněji postihují školní věk.“ (O. Zelinková, str. 170, 2003)

10. revize Mezinárodní klasifikace nemocí z roku 1992 řadí specifické vývojové poruchy školních dovedností do skupin psychického vývoje.

Kategorie **F 80 – F 89 Poruchy psychického vývoje**, zahrnují tyto základní diagnózy:

F 80	Specifické vývojové poruchy řeči a jazyka
F 81	Specifické vývojové poruchy školních dovedností
F 81.0	Specifická porucha čtení
F 81.1	Specifická porucha psaní
F 81.2	Specifická porucha počítání
F 81.3	Smíšená porucha školních dovedností
F 81.8	Jiné vývojové poruchy školních dovedností
F 81.9	Vývojová porucha školních dovedností nespecifikovaná
F 82	Specifická vývojová porucha motorické funkce
F 83	Smíšené specifické vývojové poruchy

„Předpona dys- znamená u těchto poruch, že se něco vyvíjí neúplně nebo nesprávným směrem, tedy rozpor nebo deformaci. Dysfunkce je špatná nebo

deformovaná funkce. Druhá část názvu je přejata z řeckých označení činností, které jsou postiženy.“ (Matějček, str. 24, 1995)

Specifické vývojové poruchy mají četné společné projevy a symptomy. Tito jedinci netvoří stejnorodou skupinu, jednotlivé projevy se mohou kombinovat a zasahují celou osobnost.

Diagnostikou poruch se zabývají odborníci v pedagogicko-psychologických poradnách.

6.1 Specifické poruchy učení

Dyslexie

Specifická porucha čtení, která se projevuje neschopností naučit se číst běžnými výukovými metodami. Dítě má problém s rozpoznáním a zapamatováním si jednotlivých písmen, v rozlišování písmen tvarově podobných (**b-d, s-z, t-j**) a při rozlišení zvukově podobných hlásek (**a-e-o, b-p**). Pro dítě je náročné spojování hlásek v slabiku a souvislé čtení slov, souvisejících s oslabením v oblasti hemisfér. Porucha postihuje rychlost čtení, porozumění čtenému textu a správnost čtení. Dyslexie se odráží v celé osobnosti žáka a může vést ke snížení celkového školního výkonu.

- Dyslexie fonemická, vzniká jako následek nezvládnutého fonemického systému jazyka.
- Dyslexie optická se projevuje poruchami zrakové a zrakoprostorové analýzy a poruchami zrakové paměti.
- Dyslexie agramatická se projevuje nedostatečným osvojováním grafických forem.
- Dyslexie sémantická se projevuje nedostatečným chápáním smyslu čteného textu.

Dysgrafie

Specifická porucha grafického projevu, která postihuje celkovou úpravu písemného projevu a osvojování jednotlivých písmen, napodobení tvaru, spojení hlásky s písmenem a řazení písmen. Většinu písmen dítě zaměňuje a zrcadlově obrací. Důsledkem této poruchy žák ovlivňuje úpravu písemného projevu, nestíhá průměrné tempo ostatních žáků a dopouští se více chyb v diktátech nebo časově vymezených úkolech. Píše velkými nebo naopak malými písmeny.

Dysortografie

Specifická porucha pravopisu se vyskytuje často ve spojení s dyslexií. O dysortografii hovoříme tam, kde je třeba od sebe rozlišit čtení a pravopis. Negativně ovlivňuje schopnost aplikovat mluvené učivo.

„Dysortografie se projevuje specifickými dysortografickými chybami, kterými jsou :

*Záměna krátkých a dlouhých souhlásek, nerozlišováním slabik **dy-di, ty-ti, ny-ni**, vynecháváním písmen či slabik, přidáváním a přesmykováním písmen a slabik, nerozlišováním sykavek **c,s,z, č,š,ž**, nedodržováním hranice slov v písmu a záměnou písmen tvarově blízkých a zrcadlově obrácených.“ (Zelinková, str. 11, 1994)*

Dyskalkulie

Specifická porucha matematických schopností a dovedností, ve které rozumíme narušení dílčích předpokladů pro matematiku při normálních všeobecných rozumových schopností dítěte. Postihuje zejména oblast matematických představ, operace s čísly, prostorové faktory a numerického úsudku.

Podle L. Košče rozlišujeme typy dyskalkulie:

- Praktognostická dyskalkulie je porucha manipulace s konkrétními předměty a nakreslenými symboly.
- Verbální dyskalkulie je porucha při označování počtu předmětů, používání znaků a problémy v pochopení a pojmenování řady čísel.
- Grafická dyskalkulie se projevuje neschopností psát matematické znaky.

- Operační dyskalkulie je porucha, která se projevuje při provádění matematických operací s čísly, jejich záměnou.
- Ideognostická dyskalkulie je poruchou v chápání matematických pojmů a vztahů mezi nimi.

Dyspinxie

Specifická porucha kreslení charakteristická nízkou úrovní kresby. Dítě zachází s tužkou neobratně a nedokáže svou představu převést z trojrozměrného prostoru na papír. Má problém s pochopením perspektivy.

Dyspraxie

„Specifická porucha postihující koordinaci pohybů a vývoj pohybových dovedností. Je označována jako vývojová dětské neobratnost. Takové děti jsou pomalé, nešikovné, neupravené a jejich výrobky jsou nevzhledné.“ (Bartoňová, str. 13, 2003)

Dysmúzie

„Specifická porucha hudebních schopností. Jde zde o sníženou schopnost vnímání hudby a není možné si zapamatovat melodii, ani ji dále reprodukovat“. (Monatová, str. 24, 1993)

7. Shrnutí teoretické části

Teoretická část mé bakalářské práce je rozdělena do šesti kapitol – pedagogická diagnostika, subjekty, které jsou důležité pro zhotovení individuálního vzdělávacího plánu, tvorbu a vypracování samotného individuálního vzdělávacího plánu. Dále jsem se v ní zabývala identifikací a vzděláváním mimořádně nadaných dětí i naopak výchovou a diagnostikou žáka se speciálními vzdělávacími potřebami.

Všechno jsou to sociální aspekty, které jsou pro tvorbu individuálního vzdělávacího plánu nezbytné.

V každé kapitole jsou uvedeny podstatné věci, které nejlépe vystihují daný obsah.

Praktická část

V kapitole praktická část bakalářské práce se budu zabývat kasuistikami a vypracováním individuálního vzdělávacího plánu v konkrétním případě. Do mého výzkumného šetření byli zapojeni dva chlapci z prvního stupně základní školy. Jména, datum narození a osobní informace byly pozměněny. Rodiče v obou případech souhlasili s použitím individuálního vzdělávacího plánu svých synů v mé bakalářské práci.

Individuálně vzdělávací plán (IVP) má charakter smlouvy mezi vedením školy, vyučujícími a rodiči dítěte.

K němu přiložíme i opis vyšetření PPP (SPC) - zprávu příslušného psychologa nebo speciálního pedagoga.

Z motivačních důvodů se na 2. stupni ZŠ se doporučuje, aby IVP podepsal také integrovaný žák, který by si měl být vědom práv i povinností ze smlouvy vyplývajících. Zletilý žák IVP podepisuje vždy.

Programy žáků 1. a 2.stupně ZŠ se od sebe liší vzhledem k počtu vyučujících, kteří s žákem pracují.

IVP podepisují: ředitel školy, třídní učitel, všichni vyučující, kteří žáka učí, rodiče (v případě zletilosti žák sám– s programem musí souhlasit).Podle nové legislativy již nemusí pracovník PPP (SPC) IVP podepisovat, ale je povinen v případě potřeby pomáhat vyučujícím s jeho tvorbou. Opis IVP se předává rodičům.

Z IVP musí být rovněž zřejmé, jestli je integrovaný žák z některého předmětu zcela osvobozen.

Z IVP musí být zřejmý typ hodnocení. Pokud jsou výsledky v předmětech i s přihlédnutím k poruše horší, doporučuje se po domluvě s rodiči zvolit slovní hodnocení, a to i v průběhu roku, nejen v závěru klasifikačního období. Klasifikace a hodnocení by zde mělo mít především motivační charakter

IVP, který je věnován jiným poruchám nebo zdravotním postižením, se liší od individuálního programu, který je věnován poruchám učení. Stránky věnované poruchám učení jsou nahrazeny konkrétními kompenzačními programy.

V každém IVP je nutno uvést, jaké kompenzační pomůcky a materiály budou pro žáka potřebné, resp. nezbytné.

Individuálně vzdělávací plán je utvářen na dobu, která je přesně vymezena. Většinou na 1 školní rok.

IVP by měl tedy obsahovat všechny skutečnosti důležité pro úspěšnou integraci žáka:

- obsah, rozsah, průběh a způsob péče
- údaje o cíli vzdělávání žáka, časové rozvržení, volba postupů, hodnocení a typy klasifikace
- údaje o případné potřebě dalšího pedagogického pracovníka
- údaje o případném využívání jiného vzdělávacího programu

8. Případová studie žáka se specifickými poruchami učení

Josef, 11 let

Rodinná anamnéza:

Chlapec žije v úplně rodině a má mladší sestru. Matce je 40 let, má středoškolské vzdělání v oboru zdravotnictví, v současné době pracuje jako obchodní zástupce. Otec má vysokoškolské vzdělání, pracuje jako stavební inženýr. Otci je 45 let. Josefova mladší sestra, která navštěvuje mateřskou školu, je také objednána do pedagogicko-psychologické poradny na vyšetření s obdobnými potížemi jako on. Rodina žije v rodinném domě. Péči o děti zajišťují oba rodiče. Chlapec víkendy často tráví u svých prarodičů, převážně s dědečkem.

Osobní anamnéza:

Chlapec z první fyziologické gravidity se narodil přirozenou cestou v termínu porodu. Těhotenství proběhlo bez komplikací. Psychomotorický vývoj probíhal v normě. Mateřskou školu začal navštěvovat ve třech letech. Již zde se projevoval u chlapce zvýšený neklid, který se stupňoval v čase se stoupající únavou. Je léčen pro ADHD. Mezi Josefovy záliby a zájmy patří jízda na kole, kolečkových bruslích, rybaření, hraní bojových her na počítači, všechny sportovní aktivity, převážně fotbal. Ve škole navštěvuje atletický kroužek.

Psychologické vyšetření:

Rozumové schopnosti žáka jsou podle posledního vyšetření nerovnoměrně rozložené v pásmu průměru až nadprůměru.

Dosud nejsou kompenzované specifické poruchy učení: dysgrafie, dyslexie a dysortografie. Specifické poruchy učení jsou vysokého stupně. ADHD hyperaktivního typu.

Podle legislativy platné od 1. 1. 2005 se jedná o žáka se zdravotním postižením dle § 16 školského zákona, u kterého je navrženo zařazení do režimu speciálního vzdělávání.

Doporučení vypracovat individuální vzdělávací plán.

Speciálně pedagogická diagnostika:

Individuální přístup ve vyučování prospívá. Josef je společenský, přátelský, mezi spolužáky je velmi oblíbený. Velice snadno navazuje kontakty. Někdy je až příliš divoký a roztržitý. Snaží se spolupracovat, ale v době kdy nastoupí únava, začne zívat a přestává se soustředit a částečně i odbývá zadanou práci. Při stálé dopomoci a kontrole dospělého, je si jistější.

Na podkladě vizuálních poruch a obtíží v pravolevé orientaci nemá představu čísel na číselné ose a nemá postřeh počtu strukturovaných bodů (již od čísla 5). U Josefa se vyskytují závažné problémy v rozkladech čísel již v první desítce. Chybně pracuje s přechody čísel přes desítky, počítá pouze s pomocí prstů po jedné tam i zpět. Na prstech si často ukazuje chybně, protože nemá spoje mezi představou čísla a správným počtem prstů. Neutvoří bez pomoci slovní úlohu na daný jednoduchý příklad. Pracuje mechanicky, pomalu, bez logických matematických úvah. Početní úkony se sčítáním a odčítáním vykazují značnou chybovost, zejména v čase při únavě.

Josef nečte po slabikách, ale s tichým skladem, takže mezi slovy jsou pauzy a není plynulá návaznost. Čte celým tělem. Slova komolí a nerozlišuje čtené nesmysly. Písemný projev je pomalý, časově náročný. Chlapec nestihá uplatňovat základní pravidla pro stavbu vět a nedokáže po sobě přečíst diktát a opravit si ho. Přepis je ve výsledku lepší než diktát.

Doporučení pedagoga, prognóza:

Je nutný tolerantní, ale důsledný přístup. Je nutno dodržovat zásadu pracovat krátce, ale častěji. Respektovat aktuální úroveň čtenářských dovedností, omezit hlasité čtení nepřipraveného textu před celou třídou. V případě písemných prací zadání společně přečíst v pomalejším tempu nebo časově zvýhodnit.

Průběžně kontrolovat porozumění textu. Umožnit používat vhodné kompenzační pomůcky např. tabulka s násobky, číselnou řadu, pravidla a přehledy.

Do hodnocení nezahrnovat to, co nestihl dokončit. Preferovat ústní zkoušení před písemným ve všech předmětech. Zadávat kratší úkoly, případně rozfázovat na více částí, hodnotit i část dobře provedeného úkolu. Zařazovat krátké relaxační chvílky v průběhu vyučování spojené se změnou polohy, zatěžovat na začátku hodiny a činnosti často střídat. Umožnit alternativní formy zápisu, např. kopie, vlepění, zápisky na počítači, předtištěné texty, ve kterých může doplňovat. Není vhodné každodenní dopisování učiva, které v hodině nestihla doplnit. V matematice psát příklady celé, ne pouze výsledky. Průběžně kontrolovat správnost postupů, umožnit používat pomocné výpočty do stadia automatizace.

Josef má vypracovaný individuální vzdělávací plán. Jednu hodinu týdně absolvuje individuální reedukační péči. Je žákem integrovaným.

Závěr a zhodnocení:

Josef raději pracuje v menších skupinkách, ale často svoji práci nezvládl ve vymezeném čase. Proto má pracovní listy upravené s menším počtem úkolů. S dopomocí učitele, kdy je povzbuzován a motivován, někdy s názornými ukázkami je schopen se lépe soustředit na činnost a zvládá zadané úkoly vypracovat. Problémy mu občas činí přečtení a pochopení zadaných úkolů ve všech předmětech.

8.1 Individuální vzdělávací plán v konkrétním případě

INDIVIDUÁLNÍ VZDĚLÁVACÍ PLÁN na školní rok 2010/2011

Jméno a příjmení žáka: Josef Krátký

Datum narození: 21. 10. 1999

Bydliště: Brno

Škola / třída: 5. B

Školní rok: 2010/2011

Třídní učitel: Mgr. Vladimíra

Typ SPU (odkud /kdo vyšetřil): PPP, byla diagnostikována dyslexie, dysortografie, dyskalkulie

Typ zdravotního postižení: (jen v případě, že žák má nějaké zdravotní postižení)

Platnost IVP (od/do): 08. 09. 2010 do 31. 08. 2011

Kontrola doporučena (kým, kde, kdy): kontrola doporučena po uplynutí doby účinnosti doporučení – 31. 08. 2011

Hodnocení (vypsat způsoby, např.: částečně slovně, průběžně podle potřeby do...): Finální hodnocení známkou, průběžná také známkou, do hodnocení nezahrnovat to, co žák nestihl, budou volen formy ověřování, které odpovídají momentálním schopnostem žáka, na něž nemá porucha negativní vliv.

Rodiče žádají (nežádají) o slovní hodnocení: ne

Český jazyk: ověřovat si porozumění čteného textu – i po částech, tolerovat individuální tempo, umožnit testování úrovně znalostí na PC, zkracovat obsah požadované práce, pokud je třeba zařazovat doplňovací cvičení, mírněji hodnotit specifické chyby, používat vhodné kompenzační pomůcky – slovník, tabulky

Matematika: klást důraz na pozorné přečtení slovních úloh a zadání příkladů, poskytnout dostatek času k vypracování, zkracovat obsah požadované práce, používat vhodné kompenzační pomůcky – číselné řady, tabulka násobků

Anglický jazyk: zohledňovat písemné úkoly, upřednostňovat ústní zkoušení, poskytnout dostatek času k vypracování požadovaných úkolů

V ostatních předmětech tolerovat horší úpravu v sešitech, preferovat ústní zkoušení před písemným, pokud je nutné, potom zkracovat zápisy, popř. podtrhávat výpisky z ofocených textů – lepit do sešitů, respektovat pomalejší pracovní tempo, při samostatné práci poskytnout dostatek času na zpracování úkolu, přesvědčit se o porozumění textu.

Žák :

(podpis je motivačně vhodný u žáků 2.stupně ZŠ)

Žák 1x týdně navštěvuje dyslektický kroužek.

Škola : ZŠ Brno

Školní rok / třída : 2010/2011, 5.B

9. Případová studie žáka s mimořádným nadáním

Alois, 9 let

Rodinná anamnéza

Chlapec žije v úplné rodině. Matce je 42 let a má středoškolské vzdělání v oboru zdravotnictví. Otec pracuje jako středoškolský profesor, má vysokoškolské vzdělání a je mu 45 let. Alois má sestru- dvojče a mladšího bratra. Sestra byla také na vyšetření v PPP, ale mimořádné nadání u ní prokázáno nebylo, ačkoli ve škole má vynikající výsledky. O tři roky mladší bratr, teď při nástupu do první třídy vykazuje obdobné projevy, jako Alois. Zatím vyšetřen v PPP není. Rodina žije v bytě 3+1 na sídlišti v Brně.

Osobní anamnéza

Dvojčata jsou z první fyziologické gravidity, narodila se císařským řezem tři týdny před plánovaným termínem porodu. Psychomotorický vývoj probíhal v normě. Mateřskou školu začaly obě děti navštěvovat ve čtyřech letech. Do první třídy základní školy neměly odklad školní docházky.

Alois navštěvuje plavecký oddíl a aktivně se zabývá bojovým sportem Judo. V mimoškolní aktivitách se začleňuje do sportovních kroužků. Hraje již čtvrtým rokem na flétnu. Mezi jeho záliby patří jízda na kole, počítačové hry a výlety s rodiči do přírody. Se sestrou má velmi blízký vztah a všechny aktivity provádějí společně.

Psychologické vyšetření

Aktuální zjištěná úroveň rozumových schopností se pohybuje v pásmu mimořádně vysokého intelektu. Rozsah a úroveň získaných všeobecných vědomostí, schopnost operovat s pojmy, má Alois vysoce nadprůměrné. Podobně je na tom obsahová úroveň řeči, logický úsudek a vizuálně-motorická koordinace.

V úkolech zaměřených na neverbální a numerický úsudek dosáhl chlapec nadprůměrného výkonu. Krátkodobá mechanická paměť a schopnost orientace v běžných praktických situacích je na vysoké úrovni.

Ze zprávy z neurologické ambulance je jasné, že EEG (záznam časové změny elektrického potenciálu způsobeného mozkovou aktivitou) dokumentuje výraznou nezralost a labilitu centrální nervové soustavy. V pedagogicko-psychologické poradně navrhnout individuální vzdělávací plán přizpůsobený možnostem dítěte. Je nutné maximální úleva od zbytečné zátěže, jako jsou opisy, přepisy a podobně. Dále se objevuje psychomotorický neklid, zvýšená aktivita a tiky v obličeji.

Speciálně pedagogická diagnostika

Od začátku školního roku je u Aloise patrnější stále se zvětšující fyzický motorický neklid – ťukání do lavice, hraní si tužkami, klepání nohou apod. Tiky hlavou a tiky v obličeji jsou patrné jen velmi málo.

Alois je živý, neklid přetrvává spíše na počátku vyučování a nebo naopak na jeho konci. Je znát, že se snaží neklid krotit, ale nedaří se mu to.

Kompenzace motorického neklidu probíhá zadáváním různých drobných úkolů a může se jít během vyučování proběhnout na chodbu.

Oproti loňskému roku Alois pracuje ve všech předmětech spolu se třídou a látka je obohacována o problémové úkoly.

V matematice pracuje částečně se třídou a částečně individuálně. Alois bude moci své schopnosti a dovednosti využít také v matematické soutěži “Klokánek”.

Vzhledem k motorickému neklidu, je nutné ho přiměřeně zatěžovat a jeho psychomotorický neklid produktivně využít (smazat tabuli, rozdat sešity, připravit hru apod.)

Pro protažení a uvolnění používá básničky a písničky s pohybem, pohybové didaktické hry. Dále pak využívá kompenzační cviky z metody One Brain (touto metodou lze vhodnou korekcí dítěti pomoci příslušnou blokádu odstranit, aby získal znovu schopnost využívat celý svůj mozkový potenciál, dostane-li se do podobné stresové situace) – osmička, křížové pohyby apod.

Během vyučování musí Alois častěji střídat činnosti a není zatěžován monotónními úkoly.

Výuka je ve všech předmětech obohacována o zajímavé a tvořivé úkoly. náročnější úkoly, rébusy, hlavolamy, didaktické hry – Logico, karty, apod.

Doporučení pedagoga, prognóza:

Alois potřebuje tolerantní, ale důsledný přístup. Je důležité často střídat zadání a nezatěžovat ho pro něj nepotřebnými úkoly. Zkoušení preferovat ústní než písemné a vždy přesně vyjasnit pravidla zkoušky. Umožnit používání kompenzačních pomůcek (učebnice, tabulky, encyklopedie, apod.)

Alois je živé dítě, vykřikuje, přelézá lavice. Neklid přetrvává spíše na počátku vyučování a při činnostech, kdy se sedí a povídá se – např. ranní kruh. Je znát, že se snaží neklid krotit, ale nedaří se mu to.

Průběžně kontrolujeme správnost postupů a umožňujeme mu se samostatně vyjadřovat.

Závěr a hodnocení

Alois pracuje většinou samostatně svým vlastním tempem. Pokud je ve skupince dalších dětí, jeho neklid je vyšší a nesoustředí se tak na danou práci.

V předmětech Český jazyk, Angličtina, Prvouka je výuka průběžně obohacována o zajímavé úkoly. V těchto předmětech pracuje Alois společně se třídou podle školního vzdělávacího plánu.

V Matematice, pracuje akceleračně, individuálně, bez chyb, při práci se snaží o co nejlepší výsledek. Má pracovní listy uzpůsobené pro své potřeby. Matematiku pro vyšší ročník než, ve kterém se nachází. Je v ní o hodně napřed než ostatní děti v jeho třídě.

Od roku 2009, to je od první třídy základní školy, je Alois žákem integrovaným a má individuální vzdělávací plán.

9.1. Individuální vzdělávací plán v konkrétním případě

INDIVIDUÁLNÍ VZDĚLÁVACÍ PLÁN na školní rok 2010/2011

Jméno a příjmení žáka: Alois Fiala

Datum narození:

Bydliště: Brno

Škola / třída: 3. B

Školní rok: 2010/2011

Třídní učitel: Mgr. Martina

Typ SPU (odkud /kdo vyšetřil): vyšetřen v pedagogicko-psychologické poradně, kde byla zjištěna mimořádně nadprůměrná úroveň rozumových schopností

Zpráva z Neurologické ambulance, kde byl vyšetřen na EEG dokumentuje výraznou nezralost a labilitu CNS. V PPP navrhnout IVP přizpůsobený možnostem dítěte.

Typ zdravotního postižení: (jen v případě, že žák má nějaké zdravotní postižení)

Platnost IVP: (od/do): 05. 09. 2010 do 31. 08. 2011

Kontrola doporučena: (kým, kde, kdy): kontrola doporučena po uplynutí doby účinnosti doporučení – 31. 08. 2011

Hodnocení: (vypsat způsoby, např.:částečně slovně, průběžně podle potřeby do...):

Známkou, slovně nebo kombinované hodnocení. Po domluvě s matkou každé tři měsíce pravidelná informovanost o změnách ve výuce a hodnocení. Způsob ověřování vědomostí a dovedností bude probíhat písemnými testy, ústním zkoušením, zpracováváním referátů i aktivitou během vyučování.

Rodiče žádají (nežádají) o slovní hodnocení: ne

Český jazyk: Český jazyk 3 - SPN, Pravidla českého pravopisu, daltonské materiály, krásnou literaturu, DVD a CD-ROMy s výukovým materiálem

Matematika: Matematika pro 3. ročník- ALTER, daltonské materiály, DVD a CD-ROMy s výukovým materiálem

Aritmetika: Násobení a dělení v oboru násobilky, sčítání a odčítání dvojciferných čísel z paměti, písemné sčítání a odčítání dvojciferných čísel,

zaokrouhlování čísel na desítky, numerace do 1000 – porovnávání čísel, pamětné sčítání a odčítání, jednotky délky a hmotnosti, objemu, zaokrouhlování trojčiferných čísel

Geometrie: Bod, přímka, polopřímka, polopřímky opačné, vzájemná poloha dvou přímek v rovině, rovina, rovinné útvary – trojúhelník, čtverec (vrcholy, strany)

Anglický jazyk: Happy Street 1 – Activity Book, Class Book, CD ROM – Happy Street 1, Anglický slovník, Logico, DVD a CD-ROMy s výukovým materiálem, dětské časopisy v angličtině

Prvouka: Prvouka pro 3. ročník – učebnice a pracovní sešit - Nová škola, daltonské materiály, encyklopedie

Vzdělávací metody:

- daltonská výuka
- Metody Kritického myšlení (Brainstorming, Myšlenkové mapy, I.N.S.E.R.T., Čtyřlístek...)
- tvořivé úlohy
- úlohy rozvíjející vyšší úroveň myšlení (rébusy, hlavolamy, sudoku...)
- hraní rolí (dramatizace)
- prezentace
- soutěže, olympiády (Klokánek)

Výchovné postupy:

- důslednost a srozumitelnost v přístupu k dítěti, jasně a srozumitelně stanovovat pravidla, důsledně, ale empaticky, vyžadovat jejich plnění
- preferovat kladnou zpětnou vazbu – všimnout si spíše momentů, kdy dítě dodržuje stanovená pravidla, ocenit ihned jeho chování

- často chválit, oceňovat i snahu a zájem dítěte, oceňovat konkrétní úspěchy
- posilovat samostatnost a zodpovědnost
- umožnit častější pohybové uvolnění, střídání činností (mazání tabule, rozdávání sešitů, různé úkoly...)

Alois se musí při práci ve škole dostatečně zatěžovat. Při nedostatečné zátěži dochází ke kolísání pozornosti a výkyvům ve školních výkonech. Nesoustředí se a je snižená motivace ke školní práci. Dochází k nevhodnému upozorňování na sebe sama, k vykřikování, neklidu, hraní si a nepořádku v lavici.

Integrace v běžné třídě.

Žák : (podpis je motivačně vhodný u žáků 2.stupně ZŠ)

Škola : ZŠ Brno

Školní rok / třída : 2010/2011, 3.B

Shrnutí praktické části

Praktická část mé bakalářské práce je rozdělena na dvě části. V první části se věnuji kasuistice a individuálnímu vzdělávacímu plánu Josefa. Jde o žáka páté třídy základní školy s diagnostikovanou specifickou poruchou učení. V jeho případě se jedná o dysgrafii, dysortografii a dyskalkulii. Třídní učitelka ve spolupráci s pedagogicko-psychologickou poradnou sestavili individuální vzdělávací plán, podle kterého se nyní Josefův školní program řídí.

Ve druhé části jde o žáka Aloise ze třetí třídy základní školy se závěrem z vyšetření pedagogicko-psychologické poradny, kde potvrdili mimořádně nadprůměrnou úroveň rozumových schopností. Žák je také integrovaný do běžné třídy základní školy se speciálním individuálním plánem učiva. Podle zprávy z neurologické ambulance, kde byl vyšetřen, dokumentuje jeho EEG výraznou nezralost a labilitu centrální nervové soustavy.

Závěr

Moje bakalářská práce je rozdělena do osmi kapitol. Prvních šest je teoretických, pátá a šestá kapitola je praktická. Cílem je nastínit problematiku specifických potřeb jednotlivých žáků na základních školách.

Jak a podle čeho učitel individuální vzdělávací plán vypracovává, co je pro něj důležité a pro koho jej vytváří.

Sociální aspekty ovlivňují celý proces výchovy a vzdělávání dětí v běžných třídách základní školy i dětí, které jsou integrované. Všichni jsme součástí společnosti a to co se jí týká nás ovlivňuje. Sociální aspekty jsou hlediska a stanoviska uplatňované při posuzování společenského jednání. Úhel pohledu na skutečnost sociálního prostředí.

V teoretické části jsem se zabývala diagnostikou pedagoga a psychologa, klimatem a integrací do tříd běžné základní školy. Teoretickému vytváření individuálního vzdělávacího plánu a klasifikací mimořádného nadání. I teoretickými aspekty týkajícími se vývoje jedinců s mimořádným nadáním. Dále také speciálními potřebami žáků se specifickými poruchami učení a jejich integraci do běžných tříd základní školy.

Aby byla integrace úspěšná je důležitým předpokladem vzájemná spolupráce rodičů, poradenských a pedagogických pracovníků školských zařízení. Rodiče musí přijmout a pochopit specifické potřeby svých dětí.

Úkolem pedagoga je si zvyšovat odbornost a ochotu respektování vzdělávacích potřeb svých žáků. Nabídka vzdělávání musí být různorodá a využívat podpurných opatření, metod a forem výuky.

Integrovaný způsob vzdělávání přináší dítěti možnost zažívat běžné mezilidské kontakty a vztahy. Integrace dětí se speciálními vzdělávacími potřebami je dlouhodobý proces a musíme při něm brát ohledy na individualitu každého dítěte.

Poradenští pracovníci objasňují učitelům i rodině charakter speciálních potřeb dítěte a jeho rozvíjení. Důležité je naučit se přijímat člověka se vším, co k němu patří a chápat i jeho odlišnosti jako samozřejmou součástí jeho života.

Praktická část mé bakalářské práce prezentuje dvě kasuistiky a vytvoření individuálních vzdělávacích plánů respondentů základní školy, u nichž byly diagnostikovány specifické poruchy učení a mimořádně rozvinutý intelekt. Cílem je

vystihnout konkrétní případy individuálních vzdělávacích plánů a čím se od sebe liší.

Resumé

Bakalářská práce „Sociální aspekty v individuálním vzdělávacím plánu“ obsahuje dvě části – teoretickou a praktickou. Jejím cílem je vystihnout podmínky k vytvoření individuálního vzdělávacího plánu. A z jakých důvodů je tvorba individuálního vzdělávacího plánu nezbytná.

Teoretická část bakalářské práce je rozdělena do šesti kapitol. V první kapitole se věnuji pedagogické diagnostice a za jakých podmínek lze dítě zařadit do individuálního vzdělávacího plánu školy.

Ve druhé kapitole nahlédneme do způsobu klimatu školy a třídy. Jaký má vliv na žáka se specifickou potřebou a jak ho lze integrovat do běžné třídy základní školy.

Třetí kapitola zahrnuje spolupráci zainteresovaných subjektů, jako jsou škola, rodina, žák a pedagog. A spolupráci s pedagogicko-psychologickou poradnou.

Ve čtvrté kapitole se věnuji již přímo individuálnímu vzdělávacímu plánu a jeho aspektům při vypracování. Nastíněná je zde i tvorba individuálního vzdělávacího plánu.

Pátá kapitola nám má pomoci identifikovat a zařadit dítě s mimořádnou rozumovou schopností- nadáním na prvním stupni základní školy. Jak přistupovat k výchově a vzdělání takových dětí.

V poslední, šesté kapitole teoretické části se věnuji dítěti se specifickou poruchou učení na prvním stupni základní školy. Dále jsou vyjmenované specifické poruchy učení a jejich vysvětlení.

Praktická část bakalářské práce je rozdělená do dvou kapitol.

Jako výzkumnou metodu v praktické části jsem si zvolila kasuistiku dvou žáků prvního stupně základní školy. V prvním případě jde o kasuistiku a následně vypracovaný individuální vzdělávací plán žáka páté třídy základní školy se specifickými poruchami učení- dyslexií, dysgrafií a dyskalkulií. Systém jeho integrace do běžné třídy základní školy.

Ve druhém případě jde o kasuistiku a vypracovaný individuální vzdělávací plán žáka s mimořádným nadáním ve třetí třídě základní školy.

Jakým způsobem se oba chlapci zařadili do běžné třídy základní školy. Jak třídní učitel pomáhá k jejich co nejlepším výsledkům při práci a spolupráce se všemi subjekty, kteří při denní školní docházce se žáky pracují.

Anotace

V bakalářské práci „Sociální aspekty v individuálním vzdělávacím plánu“ se věnují žákům s individuálním vzdělávacím plánem a jejich zařazení do běžné třídy základní školy. Ke spolupráci třídního učitele s rodinou i samotného žáka s třídou a spolužáky.

V praktické části se věnují kasuistikám dvou žáků prvního stupně základní školy. První je žákem páté třídy základní školy a má pedagogicko-psychologickou poradnou diagnostikované specifické poruchy učení dyslexii, dysortografií a dyskalkulii. Druhý je žák třetí třídy základní školy s diagnostikovaným mimořádným nadáním. V obou případech jde o žáky integrované do běžné třídy se speciálním individuálním plánem, který je zde také doložen.

Annotation

The work "The social aspects in an individual education plan" is devoted to students with individual education plans and their inclusion in regular primary. The cooperation of the teacher and his family and himself a student of class and classmates.

The practical part is dedicated casuistry two pupils of primary school. The first is a student of fifth-grade elementary school and the pedagogical-psychological advisory diagnosed specific learning disability dyslexia, dyscalculia and dysorthography. The second is a third grade student elementary school diagnosed with extraordinary talents. In both cases, as the pupils are integrated into regular classes with special individual plan, which is also evidenced

Klíčová slova

Individuální vzdělávací plán; sociální aspekty; integrace; inkluze; klima třídy; klima školy; vztah rodič/škola; vztah pedagog/žák; pedagogicko-psychologická poradna; nadání; specifické poruchy učení; výchova; vzdělání; kasuistika

Keywords

individual education plan; social aspects; integration; inclusion; class climate; school climate; relationship between parents and school; relationship between teacher and pupil; educational counseling; talent; specific learning disabilities; education; casuistry;

Seznam použité literatury:

- MATĚJČEK, Z. *Dyslexie*. Jinočany: HaH, 1993, 1995. 269 s. ISBN 80-85787-27-X
- MONATOVÁ, L. *Pojetí speciální pedagogiky z vývojového hlediska*. Brno: Paido, 1998. ISBN 80-85931-60-5
- MÜLLER, O. *Dítě se speciálními vzdělávacími potřebami v běžné škole*. Olomouc: UP, 2001. 289 s. ISBN 80-240-0231-9
- BARTOŇOVÁ, M. *Kapitoly ze specifických poruch učení I. Vymezení současné problematiky*. Brno: MU, 2006. ISBN 80-210-3613-3
- BARTOŇOVÁ, M. *Kapitoly ze specifických poruch učení II*. Brno: MU, 2006. ISBN 80-210-3822-5
- PRŮCHA, J., WALTEROVÁ, E., MAREŠ, J. *Pedagogický slovník*. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-772-8
- ZELINKOVÁ, O. *Poruchy učení*. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-800-7
- ZELINKOVÁ, O. *Pedagogická diagnostika a individuální vzdělávací program. Nástroje pro prevenci, nápravu a integraci*. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-544-X
- KAPRÁLEK, Karel. *Jak napsat a používat individuální vzdělávací program*. Praha: Portál, 2004. ISBN: 80-7178-887-2.
- PŘINOSILOVÁ, D. *Diagnostika ve speciální pedagogice*. Brno: Paido, 2007. ISBN 978-80-7315-142-3
- FOŘTÍK, V. *Nadané dítě a rozvoj jeho schopností*. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-297-3
- SCHEIDEROVÁ, A. *Vztah učitele a žáka*. Ostrava; Ateliér Milata, 1994. ISBN
- CANGELOSI, J. S. *Strategie řízení třídy*, Praha: Portál, 1994. ISBN 978-80-7367-650-6
- SLOWÍK, J. *Speciální pedagogika*, Praha: Grada, 2007. ISBN 978-80-247-1733-3

- VÁGNEROVÁ, M. *Psychologie problémového dítěte školního věku*, Praha: Kurikulum, 1997. ISBN 80-7184-488-8
- KYRIACOU, CH. *Klíčové dovednosti učitele*, Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-434-2
- PRŮCHA, J. *Moderní pedagogika*, Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-503-5

Příloha:

INDIVIDUÁLNĚ VZDĚLÁVACÍ PLÁN

(vyhláška č. 73/2005 ze dne 9. 2. 2005 o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných)

Jméno žáka:

Datum narození:

Třída:

Vyšetřen v:

Dne:

Platnost posudku do:

Závěr vyšetření:

Pedagogická diagnostika:

Doba platnosti individuálně vzdělávacího plánu:

Vzdělávací program:

Základní škola

Obecná škola

Národní škola

Konkrétní cíle, časové a obsahové rozvržení učiva:

◆ Učební plán vzdělávacího programu:

Základní škola č.j. 16 847/97- 2 (nebo ZŠ s rozšířenou výukou + č. j.)

Obecná škola č.j. 12 035/97-20

Národní škola č.j. 15 724/97-20

Vzdělávací program č.j. 22 980/97-22

č.j. 24 035/97-22

◆ Tematické plány

Klasifikace a hodnocení:

finální:

- číselná (známkou)
- širší slovní hodnocení
- kombinace číselné klasifikace a širšího slovního hodnocení

průběžná:

◆ ke zjišťování vědomostí a dovedností volit druhy a formy ověřování, které odpovídají

schopnostem žáka a na něž nemá porucha negativní vliv

◆ zvýraznit motivační složku hodnocení, hodnotit jevy, které žák zvládl

◆ při výkonu, který by bylo nutno klasifikovat horším klasifikačním stupněm než **dobře** a při opakovaném selhání dítěte již **neklasifikovat** známkou

Obecné zásady hodnocení a tolerance:

- vysvětlit všem zúčastněným, že bude žák odlišně hodnocen i vzděláván
- žák nebude vystavován činnostem, ve kterých nemůže podávat optimální výkon
- odlišovat specifické problémy od nesespecifických
- vycházet z toho, v čem je žák úspěšný a ocenit projevenou snahu
- posuzovat a hodnotit pouze to, co dítě stačilo vypracovat
- mít na zřeteli, že každé zkoušení, kontrolní práce je zátěžovou situací pro dítě
- neopravovat červeně
- tolerovat pomalejší pracovní tempo
- vyhnout se nadměrně tolerantnímu přístupu

Doporučení pro průběžnou klasifikaci:

1. stupeň ZŠ

- slovní hodnocení
- počtem chyb
- počtem správně vypracovaných jevů
- klasifikační stupeň
- motivační razítka

2. stupeň ZŠ

- bodové hodnocení
- klasifikační stupeň
- počtem chyb
- počtem správně vypracovaných jevů

Způsob ověřování vědomostí:

- preference ústního zkoušení (převažují známky)
- preference písemného zkoušení (převažuje hodnocení bodové, počtem chyb, počtem

správných jevů)

- rozhovor ve skupině žáků

Úprava a organizace výuky:

- vlastní výuka bude realizována v plném rozsahu jako u ostatních studentů, nepředpokládá

se úleva v množství učiva

- výuka probíhá v kmenové třídě
- výuka probíhá v kmenové třídě v kombinaci se zajištěním odborné speciálně pedagogické

péče v ambulantní školní poradně

- individuální práce, která probíhá současně s výukou v kmenové třídě
- individuální výuka (1.stupeň ZŠ)
- doplňkové hodiny

Hlavička školy

Doporučujeme tyto metody a prostředky k dosažení stanovených cílů:

- hromadné vyučování
- skupinové vyučování
- individuální vyučování
- metody:
 - písmena, hlásky fixovat pomocí obrázkové abecedy, říkanek
 - obtahování
 - dopisování, dokreslování tvarů neúplných písmen
 - osahávání tvarů písma
 - postřehování písmen, slabik, slov při kratší i delší expozici
 - kroužkování či podtrhávání slov v zadaném textu
 - přiřazování tiskacích písmen a slov k psacím
 - nácvik obtížných slov z článků před vlastním čtením
 - střídání ve čtení
 - orientace v textu
 - sestavování vět ze slov na kartách

- čtení s porozuměním, úkolem
 - dramatizace
 - společné procvičování vědomostí a dovedností
 - samostatné procvičování vědomostí a dovedností s častou kontrolou
 - procvičování vědomostí a dovedností
 - procvičování vědomostí a dovedností pomocí počítačových programů
 - psychorelaxační cvičení
 - vyprávění
 - prodloužený výklad
 - vysvětlování
 - rozhovor
 - demonstrace
 - praktické práce
 - laboratorní práce
 - besedy
 - dopisování s vrstevníky z cizích států
 - psychosociální hry a cvičení
- práce s knihou (slovníky, jazykové příručky, pravidla, přehledy, tabulky, atlasy, encyklopedie,...)
 - práce s časopisy
 - vyhledávání a oprava chyb
 - mikrodialog
 - poslech a opakování

Doporučované postupy při zvýšené individuální práci se žákem :

Ve všech předmětech :

- tolerovat pomalé pracovní tempo
- preferovat ústní zkoušení před písemným
- ponechat dostatek času na zpracování a kontrolu písemných prací

- ponechat dostatek času na porozumění textu nebo pomoci žákovi s jeho porozuměním
- tolerovat horší grafickou úpravu písemného projevu
- místo zápisů používat podtrhávání v učebnici (u žáků, kde rodiče souhlasí s jejich odkoupením)
- umožnit používat záložku s okénkem
- umožnit využití magnetofonu , diktafonu
- umožnit používání přiměřeného psacího nástroje (pero s násadkou, trojhranná tužka, trojhranné pastelky, použití tužky místo pera, psací stroj, počítač)
- umožnit psaní do linkovaných sešitů
- umožnit psaní do terapeutických sešitů
- častá motivace, povzbuzování
- časté poskytování pozitivní zpětné vazby
- multisenzoriální přístup
- pokyny rozdělit na menší části a každou z nich, bude-li to nutné, dítěti zvlášť zopakovat
- pomoci dítěti uspořádat jeho věci
- častý oční kontakt, požadovat opakování všech pokynů
- volit činnosti adekvátní jeho schopnostem
- odměňovat snahu ne jen dobré výsledky
- ponechat dítěti více času a netrestat ho, když práci nedokončí
- nedoporučuji dokončovat úkoly o přestávce nebo po vyučování (dítě se snáze unaví)
- oceňovat jeho snahu přede všemi
- podporovat skupinovou práci, která mu pomůže se sociální interakcí
- větší tolerance v hodinách Tv, Vv a pracovních činnostech
- častější využití názoru
- omezení mechanického učení faktů bez širších souvislostí (letopočty, jména, výčty, definice a jiné)
- průběžně ověřujeme správné pochopení zadání, dopomoc prvního kroku
- respektujeme poruchy prostorové a pravolevé orientace, nevýhodný typ laterality
- zohledňujeme poruchy výslovnosti
- zohledňujeme poruchu pozornosti
- zohledňujeme poruchu paměti

- zohledňujeme psychomotorický neklid a impulzivitu
- zohledňujeme výkyvy, kolísání ve výkonnosti

Ústní projev a čtení :

- zohlednění ústního projevu před písemným
- respektovat individuální tempo
- zadávat kratší úseky čtení a také hodnotit na těchto kratších úsecích
- při čtení používat speciální pomůcky - záložka, mřížka, okénko (ponechat na volbě žáka)
- při ústním projevu (zkoušení) žákovi pomáhat s formulacemi
- nenechávat žáka dlouho hovořit, stačí stručné odpovědi
- nesnižovat sebevědomí žáka, vytvářet klidnou pracovní atmosféru
- nevyvolávat k hlasitému čtení před třídou (nebo jen po domácí přípravě), nenechávat číst dlouhé texty
- kvalitu čtení nehodnotit známkou
- chválit za úspěšně provedený úkol a snahu
- u diagnózy koktavost – ústně zkoušet mimo vyučovací hodinu

Písemný projev :

- zohledňovat grafický projev, tolerovat písmo i úpravu
- respektovat individuální tempo, poskytnout delší čas na práci
- hodnotit pouze to, co žák skutečně stihl
- zadávat kratší úkoly jak školní, tak i domácí, popř.zadávat individuální domácí úkoly
- u doplňovacích cvičení nepsat celé věty, pouze probíraný a zkoušený úsek učiva
- opravy písemných prací vyžadovat redukované, popř.samostatný slovníček chyb
- diktovat pouze to, co žák bezpečně zvládá
- místo náročnějších diktátů pouze jejich opis, přepis, doplnění procvičovaných jevů
- označovat diktát nebo náročnější cvičení pouze počtem chyb, klasifikovat pouze v případě úspěchu,
- využívat systému bodování při klasifikaci
- nedávat přepisovat práce (úkoly,sešity,...)
- v případě nejistoty žáka nechat spolupracovat na zadané práci s jiným žákem, ve

skupině ,...

- neopravovat červeně
- zvýraznit správné jevy, popř.začernit chyby
- přesvědčit se, zda žák zadanému úkolu porozuměl
- další individuální postupy vyplývající ze situace ve výchovně vzdělávacím procesu
- nevyžadovat delší nebo složitější zápisy v sešitech, nahradit je předem natištěným textem, který si žák nalepí do sešitu

Pozn.: Zohlednění, popsaná v předcházejících bodech, mají být respektována ve všech předmětech, ve kterých žák pracuje s textem.

Český jazyk a literatura:

- prodloužené slabikování
- čtení po slovech
- čtení po významových celcích
- čtení s okénkem (se záložkou, pomocnou tabulkou)
- respektovat aktuální úroveň čtenářských dovedností
- orientace v textu
- nácvik čtení s porozuměním
- uvolňovací cviky
- psaní do pomocných linek
- psaní na větší formát
- užití vzorů písmen pro psaní
- psaní diakritických znamének současně s písmenem
- využít tabulky, přehledy, pravidla
- využít PC s korektorem pravopisu
- sloh – preferovat obsah, s dopomocí učitele ústně
- psát slohové práce na počítači, elektrickém stroji
- opravy diktátů a pravopisu – pouze vybraná slova, zdůvodňovat ústně
- diktáty zadat předem na procvičení domů
- všechny diktáty a složitější práce psát jako cvičení doplňovací – u žáků, kterým doplňování vyhovuje
- poskytnout dostatek času na opravu a zdůvodnění jevů

- zadávat kratší práce
- slova v krátkých pravopisných cvičeních diktovat ob jedno slovo
- domácí úkoly zadat v kratším rozsahu, je možné vypisovat jednotlivá slova místo celých vět
- ověřit znalost pravidel ústním zkoušením
- nepsat časově omezené práce (pětiminutovky apod.)
- dovolit těm, kterým to vyhovuje psát tiskacím písmem

Prvouka, Přírodověda, Přírodopis / Rodinná výchova / Občanská výchova /

- tolerovat horší úpravu v sešitech
- preferovat ústní zkoušení před písemným
- do sešitů psát krátké poznámky, popř.pouze podtrhávat text v učebnici nebo lepit do sešitů
text předepsaný na stroji
- respektovat pomalejší pracovní tempo
- při samostatné práci poskytnout dostatek času na zpracování úkolu
- přesvědčit se, že žák porozuměl kontrolním otázkám pod učebním textem
- dovolit použití diktafonu k nahrání výkladu

Cizí jazyk:

- prodloužení přípravného období (naslouchání jazyku bez nutnosti mluvit, písničky, říkanky, rytmizace)
- upřednostňovat praktické používání jazyka (např. slovní spojení, běžné fráze...)
- omezit hlasité čtení delších textů
- při procvičování i ověřování znalostí používat testy s volbou správné odpovědi
- zaměřit se na ústní ovládnutí slovní zásoby před písemnou, osvojení základních frází
- věnovat individuální péči při nácviku odlišných skupin hlásek
- účast při společném nácviku s učitelem
- zvýšená pozornost nácviku nové slovní zásoby
- nepsat slovníček – práce se slovníkem
- osvojování slovní zásoby pomocí kartičkového systému
- slovní zásobu zkoušet častěji v kratších úsecích , přiřazování
- předepisování zkoušených jevů během procvičování

- v písemném projevu tolerantně hodnotiti slova napsaná foneticky správně
- upřednostňovat učebnice a pracovní sešity s výkladem v češtině, tištěným slovníčkem včetně výslovnostní normy
- průběžné opakování základního učiva z předchozích ročníků
- tolerovat specifické chyby v písemném projevu
- více času na kontrolu práce
- vždy se přesvědčit, že žák porozuměl zadání
- chválit za úspěšně provedený úkol , aktivitu , snahu
- hodnotit konverzační rovinu
- písemné práce - hodnotit jen pokud se podaří
- rozložení učiva do více ročníků, redukce učiva
- dopomoci zajištění osoby, která jazyk dostatečně ovládá
- do hodnocení zahrnout i jiné znalosti než ryze jazykové - realie

Prvouka, Vlastivěda , Zeměpis :

- všechna zohlednění popsaná v předcházejících bodech
- orientace na mapě pouze po předchozí domácí přípravě - použít stejný atlas, který měl žák doma
- u žáků se zkříženou lateralitou - nejsou vhodné slepé mapy – nepoužívat

Prvouka, Vlastivěda , Dějepis:

- všechna zohlednění popsaná v předcházejících bodech
- letopočty - pouze po předchozí domácí přípravě
- individuální práce s časovou osou

Hudební výchova:

- všechna zohlednění popsaná v předcházejících bodech
- notový zápis pouze po předchozí domácí přípravě, případně nežadavat
- tolerovat obtíže v dodržování a pochopení rytmu
- tolerovat problémy se zapamatováním melodie a její reprodukci

Předměty s převahou výchovného charakteru:

- především rozvíjet, s tolerancí hodnotit, dopřát pozitivní prožitek

- orientovat se na oblasti, ve kterých je dítě úspěšné – kreativita, fantazie, snaha, originalita
- pokyny rozdělit na menší části a každou z nich, bude-li to nutné, dítěti zvlášť zopakovat
- pomoci dítěti uspořádat jeho věci
- častý oční kontakt, požadovat opakování všech pokynů
- volit činnosti adekvátní jeho schopnostem
- odměňovat snahu ne jen dobré výsledky
- ponechat dítěti více času a netrestat ho, když práci nedokončí
- nedoporučuji dokončovat úkoly o přestávce nebo po vyučování (dítě se snáze unaví)
- oceňovat jeho snahu přede všemi
- podporovat skupinovou práci, která mu pomůže se sociální interakcí
- větší tolerance v hodinách Tv, Vv a pracovních činnostech (zejména při dyspraxii)

Matematika, Chemie, Fyzika:

- tolerovat osobní pracovní tempo žáka (nechat více času na desetiminutovky nebo je nežadávat)
- ponechat dostatek času na osvojování si nové látky
- tolerovat zhoršenou grafickou úpravu , nepřesnosti a nižší kvalitu rýsování
- tolerovat potíže při pochopení vztahu mezi čísly a konkrétním množstvím
- kontrolovat pochopení zadání slovní úlohy (příkladu)
- pochopit problémy s formulací odpovědi
- tolerovat delší čas pro osvojení si číselných řad sestupných, vzestupných
- umožnit delší dobu k osvojení si matematických vzorců, jejich vštípení, výbavnost a použití
- upřednostnit individuální ústní zkoušení s oporou o názor
- žák nebude opisovat zadání slovní úlohy do sešitu
- častější kontrola sešitů
- matematické operace provádět s oporou o vizuální podněty - zadávat předtištěné kontrolní a čtvrtletní práce, hodnotit především obsahovou stránku řešených příkladů a slovních úloh
- u samostatné práce hodnotit jen to, co stihl napsat
- ponechat dostatek času na zpracování a kontrolu písemných prací

- zadávat přiměřeně zkrácené domácí úkoly
- používat linkované a čtverečkované sešity
- hodnotit i správnost postupu – nejen výsledky příkladů

Doporučované postupy při zvýšené individuální práci se žákem

- sluchová vada, vývojová dysfázie

Ve všech předmětech :

- je nutné aby žák seděl v první lavici
- je nutné, aby žák viděl paní učitelce při rozhovoru na ústa, při běžné mluvě dodržovat pomalejší tempo řeči, ujistit se o porozumění pokynu či obsahu sděleného
- tolerovat pomalejší pracovní tempo
- ponechat dostatek času na porozumění textu nebo pomoci žákovi s jeho porozuměním
- **při poruše koncentrace pozornosti** sdělit úkol a vysvětlit pracovní postup, dbát na důsledné plnění úkolu, je nutná průběžná kontrola plnění, pevnější vedení dítěte
- při oscilaci koncentrace pozornosti nutná průběžná motivace dítěte, pozor na přetížení dítěte - třetí,čtvrtou hodinu lze předpokládat větší unavitelnost, je vhodné ponechat čas na relaxaci, nechat žáka projít, pověřit ho předáním vzkazu
- **vzhledem k vadě sluchu** - největší problémy v oblasti rozlišování znělých a neznělých hlásek, ve sluchové analýze a syntéze v oblasti sykavek obou řad (c,s,z - č,š,ž), rozlišování měkkých a tvrdých slabik
- je nutné již od první třídy dbát při vyvozování písmen na podobu písmen ve slově (např. páv píšeme na konci slova hlásku v a slyšíme hlásku f apod.)
- **žák s tímto postižením velmi dobře reaguje na pochvalu**

Doporučované pomůcky:

- předtištěné kontrolní práce
- předtištěné zápisy do sešitů - žák si pouze nalepí do sešitu
- gramatické přehledy na kartách
- tabulky s gramatickými jevy

- v případě zájmu žáka -používat psací stroj nebo počítač k napsání úloh (na slohové práce , písemné úkoly)
- křížovky
- rébusy
- doplňovačky
- názorné tematické pomůcky pro všechny předměty
- magnetofon a audiokazety, přehrávač a CD
- počítačové programy pro výuka i upevňování učiva
- slovníky
- pravidla
- počítadlo
- kalkulačka
- použití tabulek na sčítání a násobení
- práce s modely geometrických těles
- modelování rovinných a prostorových útvarů
- karty pro magnetickou tabuli
- chemická tabulka prvků
- matematické a fyzikální tabulky
- encyklopedie
- tematické tabule

Předpoklad navýšení finančních prostředků:

Návrh případného snížení počtu žáků ve třídě včetně zdůvodnění:

Účast dalšího pedagogického pracovníka – včetně zdůvodnění:

Vypisuje školské poradenské pracoviště

Speciálně pedagogická péče:

reedukace:

- dyslexie • dyskalkulie
- dysortografie • dyspraxie
- dysgrafie • dyspixie
- dysmúzie • ADHD
- ADD • specifický logopedický nález
- vývojová dysfázie • balbuties

Reedukace je uskutečňována:

- učitelem v rámci výuky v běžné třídě
- reedukace individuální nebo skupinová prováděná v rámci ambulantní nápravy v SPC
- v rámci specializované třídy na :
 - běžné základní škole
 - speciální škole
 - speciálním pedagogem v průběhu výuky běžné hodiny
 - v dyslektické ambulantní poradně při ZŠ
 - speciálním pedagogem
 - pedagogem – absolventem kurzu specifických poruch učení

Ambulantní poradna :

Den:

Čas:

Vedoucí:

Doporučované zásady při provádění reedukace:

- vyjít z celkové analýzy případu dítěte
- nechat dítě zažít pocit úspěšnosti hned při první hodině reedukace
- postupovat po malých krocích, snažit se pracovat na základě multisenzoriálního přístupu
v atmosféře klidu a bezpečí
- reedukaci zahájit vždy raději na nižší úrovni náročnosti, postupně požadavky zvyšovat
- snažit se o zautomatizování schopností
- dodržovat obsahové struktury jednotlivých sezeních
- dodávat dítěti sebedůvěru
- snažit se o vyloučení rušivých podnětů pro práci
- reedukaci provádět pravidelně a dlouhodobě
- udržet rovnováhu a klid
- stanovit si cíl práce
- vybírat texty, které odpovídají obsahem věku žáka, ale také obtížností, velikostí písma
- pravidelně informovat rodiče o výsledcích jednotlivých sezeních a zapojit je aktivně do práce s dítětem

Doporučené náměty pro práci :

- přípravné čtení
- párové čtení
- stínové čtení
- čtení v duetu
- poslouchání textu předčítaného učitelem (rodiči)
- čtení pomocí čtecího okénka a šablony
- objasňování neznámých slov
- nácvik pomocí čtenářských tabulek
- čtení s kontrolou magnetofonu
- čtení s porozuměním
- odstraňovat techniku dvojího čtení
- nácvik uplatňování gramatických pravidel
- rozvoj sluchové syntézy a analýzy
- sluchové rozlišování znělých a neznělých souhlásek
- odstranění specifických asimilací
- trénink vizuomotorické koordinace
- nácvik P – L orientace na
- ploše
- vlastní osobě
- druhé osobě
- nácvik orientace na mapě
- hry a cvičení na rozvoj:
- jazykového citu
- artikulační neobratnosti
- matematických dovedností
- logického myšlení
- zrakové paměti
- verbálně sluchové paměti
- úmyslné pozornosti
- slovní zásoby
- rozvoj zrakové percepce - rozlišování
- rozvoj rytmizace
- práce s bzučákem

- procvičovat sčítání a odčítání s přechodem desítky
- nácvik jednoduchých slovních úloh
- čtení číslic nad 1 000
- procvičovat vzestupné i sestupné řady čísel
- nácvik násobilky (J. Novák)
- pomocí tabulek cvičit násobení a dělení
- hrubá motorika – motorická koordinace
- jemná motorika, grafomotorika, úchop
- uvolňování ruky
- koncentrace pozornosti
- další úkoly:

- _____
- _____
- _____
- _____

Pomůcky pro práci v DAP :

- _____
- _____
- _____
- _____
- _____
- _____
- _____
- _____
- _____

Spolupráce se zákonnými zástupci:

- průběžně a prokazatelně informovat o výsledcích školní práce a chování
- jedenkrát za měsíc školní sešity k podpisu - nahlédnutí rodičům
- při zhoršení prospěchu, chování aj. - osobní kontakt s rodiči
- možnost konzultace rodičů s učitelem dle jejich potřeby
- rodiče oznámí změny vyplývající z nového vyšetření a jeho závěru
- rodiče dohlédnou na přípravu do školy, zajistí plnění domácí přípravy
- dle doporučení SPC je nutné ze strany rodičů zintenzivnit pravidelnou přípravu

na vyučování s dodržováním zásad psychohygieny

- rodiče zajistí pravidelnou docházku dítěte do DAP
- rodiče zajistí pravidelné plnění úkolů dle pokynů DAP
- rodiče budou spolupracovat s vedoucí DAP a TU – kontakt 1 X měsíčně
- rodiče zajistí plnohodnotné trávení volného času svého dítěte
- rodiče by měli podporovat zájmy svého dítěte

Podíl žáka na řešení problému :

- svědomitě se připravovat na výuku
- v případě nepochopení obsahu učiva - oznámit vyučujícímu – doučování
- neodvolávat se na poruchu
- pracovat s kompenzačními pomůckami
- snažit se o zapsání úkolů pro domácí přípravu (u ADHD – však jen v rámci svých možností)

Další důležité informace:

Pracovník poradenského zařízení (SPC):

Na vypracování IVP se podíleli:

V XY 05.09. 2006

Třídní učitel (ka):

Další učitelé:

Žák(yně):

Zákonný zástupce:

Ředitel (ka) školy:

Poradenské pracoviště:

Poznámky: vpisujeme do IVP během celého školního roku